

Jaarverslag 2018

Vereniging Investeer in Human

Vereniging Investeer in Human
Zetel (statutaire vestigingsplaats): Hilversum
Feitelijk gevestigd: Wim T. Schippersplein 1, 1217 WD Hilversum
KvK nummer: 57906289

Inhoudsopgave

Bestuursverslag

Algemene gegevens	4
Voorwoord	6
Human in 2018	8
Realisatie 2018	21
Begrotingsjaar 2019	22
Uitgangspunten financieel beleid	22
Risicomanagement, compliance en governance	23
Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)	30
Raad van Toezicht	30
Verklaring governance en interne beheersing	33

Jaarrekening

Balans per 31 december 2018 (na resultaatbestemming)	35
Exploitatierkening 2018 volgens de categoriale indeling	37
Toelichting op de exploitatierkening over 2018 per kostendrager (Model IV)	38
Toelichting op nevenactiviteiten per cluster 2018 (Model VI)	40
Kasstroomoverzicht over 2018	41
Sponsorbijdragen en bijdragen van derden 2018 (Model VII)	42
Sponsorbijdragen en bijdragen van derden 2018 via buitenproducenten	43
Programmakosten per domein per platform 2018 (Model IX)	44
Grondslagen voor waardering van activa en passiva en resultaatbepaling	45
Toelichting op de balans per 31 december 2018	48
Toelichting op de exploitatierkening 2018	55
Gebeurtenissen na balansdatum	64
Overige gegevens	64
Resultaatbestemming	64
Goedkeuring Raad van Toezicht	65
Controleverklaring onafhankelijke accountant	66

Bestuursverslag

Algemene gegevens

Aspirant-omroep

De Vereniging Investeer in Human verkreeg op 13 januari 2015 een erkenning als aspirant-omroep voor de concessieperiode 2016-2021. De erkenning werd verleend op grond van het bestand van ruim 50.000 betalende leden, de positieve financiële positie, de voorgenomen samenwerking met de VPRO en de positieve adviezen die door het Commissariaat voor de Media, de Raad van Cultuur en de Raad van Bestuur NPO waren uitgebracht over het Beleidsplan 2016-2021: Durf te Denken.

Human komt voort uit de Nederlandse humanistische traditie en beweging. Het humanisme is de tot in de Grondwet als constituerend voor de Nederlandse cultuur en samenleving erkende seculiere levensbeschouwing, die leven en wereld probeert te begrijpen vanuit menselijke vermogens. Autonomie en verantwoordelijkheid vormen in samenhang de twee kernwaarden van het humanisme: zelf denken, samen leven. Bijbehorende waarden zijn vrijheid, gerechtigheid, verdraagzaamheid, openheid, medemenselijkheid en afkeer van onverschilligheid, dogmatisme en zendingsdrang.

Missie

Human wil mens en wereld vooruithelpen door autonomie en verantwoordelijkheid te bevorderen. Als maatschappelijk georiënteerde mediaorganisatie onderzoeken we, geworteld in het humanisme, persoonlijke levensvragen en maatschappelijke vraagstukken. We agenderen actuele thema's en laten hierbij verschillende perspectieven zien. We zijn spil in een netwerk van makers en ideële partners, met wie we streven naar impact en praktische relevantie. Met als doel het bijdragen aan meningsvorming, zelfontplooiing en positieve veranderingen die leiden tot een betere samenleving.

Inrichting organisatie

Human heeft, op grond van de media-wettelijke verplichting voor aspirant-omroepen om de verzorging van het media-aanbod onder te brengen bij een erkende omroep, een samenwerkingsovereenkomst met de VPRO gesloten. Alle inhoudelijke en direct identiteitsgevoelige werkzaamheden (marketing, PR e.d.) worden verricht door Human. Productie, ledenadministratie, financiële administratie, ict, personeelszaken, huisvesting en overige huishoudelijke zaken worden verricht door de VPRO.

Raad van Toezicht

Magdeleen Sturm	Voorzitter
Sem Bakker	Vicevoorzitter
Yvonne Zonderop	Lid
Wim Boonstra	Lid/voorzitter Audit-commissie
Haroon Sheikh	Lid/lid Audit-commissie

Bestuur

Willemien van Aalst	Directeur/Hoofdredacteur
---------------------	--------------------------

Management Team

Marc Josten	Hoofdredacteur
Bert Janssens	Hoofdredacteur (tot 1 oktober 2018)
Sanne Breimer	Hoofd online
Elise Beukelman	Zakelijk Leider
Marije Jansen	Hoofd marketing en communicatie (vanaf 5 maart 2018)

Programmaraad

De Vereniging Investeer in Human kent een Programmaraad. Deze staat de Raad van Toezicht terzijde en fungeert als een bestuurscommissie die advies uitbrengt over het gevoerde en te voeren programmabeleid. De Programmaraad bestaat uit leden afkomstig uit de mediawereld en het maatschappelijk netwerk van Human.

Voorwoord

Durf te Denken was het motto van ons beleidsplan 2016-2021 waarmee wij in 2016 als aspirant-omroep van start gingen. Onderscheidend en vernieuwend was het adagium. In 2018 hebben wij, mede in het kader van de visitatie van de NPO, de balans op gemaakt. Het was het jaar waarin wij op de helft waren van de periode die ons gegund is om onze droom werkelijkheid te maken. Een uitgelezen moment voor reflectie. Welke snaren hebben we geraakt? Hebben we -al was het voor even- werelden en werkelijkheden groter kunnen maken? Welke waarde hebben we toe kunnen voegen, niet in de eerste plaats, hoe belangrijk ook, aan de publieke omroep, maar aan de samenleving, de wereld van de kijker, de luisteraar, de internetter, de lezer, de scholier, de bezoeker van onze evenementen?

In 'Werken aan Waarde' deden wij verslag van ons zelfonderzoek. We beschreven de successen en soms ook de teleurstellingen en maakten duidelijk dat Human geen bolwerk is, maar een netwerk. Een maatschappelijk medianetwerk gericht op het realiseren van maatschappelijke impact. In 2018 realiseerden wij dit onder meer succesvol met onze programma's en spin offs van In de Leeuwenhoek, Moeder aan de Lijn, De Nieuwe Morgen en Medialogica.

Het in het kader van ons zelfonderzoek verrichte onderzoek van Motivaction toonde aan dat niet alleen onze achterban, maar ook het overige publiek dat kennis nam van onze programma's, onze droom herkent en waardeert.

En we concludeerden dat Human uitstekend op koers ligt.

2018 was in meerdere opzichten een belangrijk 'tussenjaar' voor Human. Op 1 januari droeg Bert Janssens zijn bestuurlijke verantwoordelijkheid over aan Willemien van Aalst, waarna hij op 1 oktober ook zijn hoofdredactionele verantwoordelijkheden neerlegde. Het managementteam werd uitgebreid met een hoofd marketing en communicatie en we troffen de voorbereidingen voor de ledenwerfcampagne die ons in 2019 tienduizenden nieuwe leden moet gaan opleveren.

Het voorliggende jaarverslag 2018 geeft een overzicht van de feitelijke inhoudelijke, organisatorische en financiële resultaten van de Vereniging Investeer in Human. Naast het bestuursverslag waarin een overzicht gegeven wordt van de belangrijkste resultaten bevat het de jaarrekening en de goedkeuringsverklaring van de Raad van Toezicht en de controleverklaring van de accountant.

Tot slot een woord van dank. Alle mooie, inspirerende, succes- of betekenisvolle activiteiten die we in dit jaarverslag beschrijven zouden immers niet gerealiseerd kunnen worden zonder de grote en deskundige inzet van de medewerkers van Human, de makers, onze collega's van de VPRO, de medewerkers van Brainwash Festival, The School of Life, de NPO, het Humanistische Verbond, onze humanistische partners en allen die hebben bijgedragen aan een mooi en succesvol jaar voor Human. Wij danken hen allen hartelijk.

Onze grote dank gaat voorts uit naar onze leden en ons publiek. Zij vormen de basis van ons werk en houden ons scherp.

Het belooft een spannende reis te worden tot aan de nieuwe concessieperiode in 2021. Het jaar 2019 zal een cruciaal jaar blijken te zijn in de geschiedenis van Human. Met grote bevologenheid en inzet spannen wij ons in om samen met ons team, samenwerkingspartners en netwerk van bevologen professionals, Human naar een nieuwe toekomst te brengen. Wij doen dat bovenal heel graag samen met u!

Hilversum, 18 april 2019

Magdeleen Sturm
Voorzitter Raad van Toezicht

Willemien van Aalst
Directeur/hoofdredacteur

Human in 2018

Uitgangspunt voor het Jaarplan 2018 was het Beleidsplan 'Durf te Denken', mede op grond waarvan Human een voorlopige erkenning heeft ontvangen voor de periode 2016-2021, de begroting 2018 en de evaluaties over 2016 en 2017.

Programmering

Op basis van vier overkoepelende inhoudelijke doelstellingen uit het Beleidsplan 2016-2020 en de evaluaties in 2016 en 2017 is het Jaarplan 2018 opgesteld. Human stelde zich ten doel:

- Een onderscheidende plaats in de programmering van de NPO te realiseren door vanuit zijn specifieke invalshoeken actuele en urgente maatschappelijke ontwikkelingen op hoog vakmatig en artistiek niveau te agenderen.
- Een volledige crossmediale programmering te realiseren.
- Het versterken van de netwerken rond ieder programma, gericht op uitwisseling van expertise en realisering van specifieke impact-strategieën.
- Het vergroten van bereik onder een jongere doelgroep.

Om tegemoet te komen aan deze doelstellingen specialiseert Human zich in vier integraal geprogrammeerde genres, die bij uitstek geschikt zijn om vorm te geven aan onze missie en visie: levensbeschouwelijke programmering, documentaire, onderzoeksjournalistiek en drama. Het humanisme is in alle genres het levensbeschouwelijke ijkpunt.

Human focust zich daarnaast op impact gerichte crossmediale ontwikkeling van een beperkt aantal thema's (mapping) die in 2018 scherper zijn geformuleerd:

- Levenskunst (het overkoepelend thema van onze levensbeschouwelijke programmering)
- Het ontstaan en de macht van publieke opinie (ter terrein van onze onderzoeksjournalisten). En met name in drama en documentaire richten we ons op:
- De wijze waarop in het leven van alledag de autonomie van burgers onder druk staat.
- Actief burgerschap, burgers die zelf verantwoordelijkheid nemen voor hun leefomgeving.

Human maakt zijn programma's in principe altijd vanuit de beoogde maatschappelijke waarde. Niet het programma an sich is het doel, maar de impact van ons aanbod. Vanaf 2018 is onze werkwijze hier dan ook structureel op gericht. Human werkt in veel gevallen als netwerkorganisatie met behoud van zijn onafhankelijkheid samen met maatschappelijke organisaties.

Levensbeschouwing

De levensbeschouwelijke programma's van Human hebben bijgedragen aan de groeiende belangstelling in Nederland voor filosofische invalshoeken bij het zoeken naar antwoorden op persoonlijke en maatschappelijke vragen. Voor Brainwash, net zo goed als voor Het Filosofisch Kwintet als Dus Ik Ben, geldt dat het anno 2018 een aspect van de tijdgeest mee heeft: filosofie is steeds minder een academische niche, publieksfilosofie zet de toon. En er is alle kans om vooral onder jongeren het publiek te verbreden. Brainwash, gericht op een gemiddeld relatief jong publiek van twintigers en dertigers, is hiervoor een van de pijlers binnen het Human-beleid.

In 2018 zijn Kwartslag en Brainwash Talks samengevoegd tot een wekelijks programma en is het crossmediaal versterkt via Brainwash.nl. Op Brainwash.nl (incl. wekelijkse nieuwsbrief, facebook- en twitterkanaal) kwam alles samen. Brainwash.nl vormt de kern van de crossmediale programmering van Brainwash en kan zich verheugen op een toenemende belangstelling.

Het aantal unieke bezoekers in 2018 bedroeg 1.238.610, een gemiddelde van 104.500 per maand. Het Brainwash-nieuwsbriefbestand groeide naar 32.846, het aantal facebooklikes bedroeg eind 2018 58.150 en het Twitter-account telde 3.392 volgers. Brainwash werkte ook in 2018 intensief samen met het Brainwash Festival waarmee Human een samenwerkingsovereenkomst heeft.

De korte persoonlijke filosofische verhalen waarmee bekende en onbekende Nederlandse en internationale denkers, schrijvers, wetenschappers e.a. de kijker beogen te voorzien van inspirerende ideeën, trekken op de vroege zondagmiddag geen groot bereik. Ze worden wekelijks bekeken door 25.000 tot 50.000 mensen. De verhalen worden in tekst en video gedeeld op brainwash.nl, waarmee het bereik van de televisieprogramma's online goed wordt uitgebouwd. De meest succesvolle Brainwash Talk, die van psychiater Dirk de Wachter, is inmiddels 440.000 keer teruggekeken en gelezen via brainwash.nl, terwijl de talk op televisie 39.000 kijkers trok. Voorts was er het maandelijkse Brainwash Radio en dankzij de ruimte die de VPRO bood, gedurende twee zomerweken het dagelijkse Brainwash Zomerradio op NPO Radio 1. In het kader van Brainwash is in 2018 het programma Nederland op de Sofa (4 afleveringen) ontwikkeld. Het programma werd geprogrammeerd op zaterdagmiddag met als gevolg een beperkt aantal kijkers, hetgeen afgezet tegen alle inspanningen en gemaakte kosten teleurstellend was. Het Filosofisch Kwintet, met dit jaar Philip Blom als vaste gast, kende een succesvol jaar met een kijkcijfer aantal tussen de 150.000 en 200.000 kijkers en positieve reacties van kijkers en pers. Het is ons alleen vooralsnog niet gelukt om aan Het Filosofisch Kwintet een mediapartner te verbinden waarmee in samenhang de impact van het programma wordt ontwikkeld.

Het programma What's the right thing to do? (2017) heeft in 2018 in een doorontwikkeld concept een vervolg gekregen. Het programma waarin de Amerikaanse hoogleraar en filosoof Michael Sandel in gesprek ging met een groep millennials over morele dilemma's van deze tijd werd in Haarlem (in plaats van Athene) opgenomen en kreeg de passende titel Change Your Mind.

In 2018 is de formule van Dus ik ben herzien. De nieuwe reeks getiteld Yes ik ben! is in 2018 opgenomen en wordt in het voorjaar van 2019 uitgezonden. Stine Jensen maakte in 2018 ook het zomerse programma Stine boekt sterren waarin Stine een goed gesprek aanging met een bekende Nederlander naar aanleiding van een door haar uitgekozen boek. Ondanks de grote publiciteit was het kijkcijfertaandeel teleurstellend, hetgeen in belangrijke mate verklaard kan worden door het ongunstige uitzendtijdstip op zaterdag 18.05/NPO 2.

In de vijf afleveringen tellende serie Onderstromen ging filosoof Ad Verbrugge op reis, op zoek naar wijsheid. Die zocht hij ditmaal niet bij filosofen of wetenschappers, maar in het alledaagse leven. Met in zijn koffer de Odyssee van Homerus ontmoette Verbrugge inwoners die zich geconfronteerd zagen met diezelfde levensvragen uit het epos. Onderstromen is wederom een voorbeeld van een programma waarin Human de publieksfilosofie centraal stelt om een breder publiek te kunnen bereiken.

Het programma voor de jeugd Denktank heeft in 2018 geen gevolg gekregen. Zapp stelde ons, nadat dit besluit door de zender was genomen, wel in de gelegenheid om een nieuw programma voor kinderen te ontwikkelen. Dit heeft geresulteerd in de serie Kinderen van 2019 (werktitel) die het najaar van 2019 en in het voorjaar van 2020 zal worden uitgezonden.

Onderzoeksjournalistiek

Human concentreert zich met zijn onderzoeksjournalistiek op de ontwikkeling en de macht van de publieke opinie en doet dat voornamelijk met de programmareeks Medialogica. Op basis van gerichte onderzoeksjournalistieke research belicht het programma per aflevering een spraakmakende actuele casus, zoals in 2018 de mediahype rond de vermiste jongens Ruben en Julian of rond de rellen bij het Turkse consulaat in Rotterdam. In 2018 zijn 5 afleveringen van Medialogica uitgezonden op NPO2. Medialogica – een programma over spraakmakende media-

affaires- is gezien de vele reacties in de pers en op sociale media zelf vaak ook spraakmakend. Debat rond het programma vindt plaats in kranten, online vooral op Twitter en via het Mediaforum op NPO Radio 1 waaraan eindredacteur Marc Josten regelmatig deelneemt. Het programma krijgt in de media veelal positieve reacties. "Medialogica, de waakhond der waakhonden" schreef Julian Althuisius in de Volkskrant van 6 februari 2018.

De samenwerking met de VPRO op onderzoeksjournalistiek is in 2018 versterkt ter voorbereiding op een gezamenlijke onderzoeksjournalistieke vloer die in 2020 zijn beslag moet krijgen. In aanloop hiernaar toe zal dit in het seizoen 2018-2019 onder andere leiden tot minimaal vier speciale uitzendingen van de gezamenlijke radiatorubriek Argos op NPO Radio1 gewijd aan Medialogica.

Mede door het ontbreken van een specifiek online- en radioaanbod is Medialogica niet permanent zichtbaar en hoorbaar in de aandacht geweest. Met ondersteuning van NPO 2 is de redactie van Medialogica in de herfst van 2018 gestart met een interactieve online-pilot, waarbij ook actuele casussen buiten de tv-reeksen om onderzocht worden. Teneinde de zichtbaarheid van Medialogica te vergoten is de meeste recente reeks Medialogica die vanaf eind 2018 is uitgezonden door NPO 2 op primetime geplaatst. Dit had meteen een positief effect op de kijkcijfers. De eerste aflevering op 30 december behaalde 310.000 kijkers.

In 2018 is de samenwerking met het Instituut voor Beeld en Geluid in het project Medialogica in de Klas uitgebouwd. De Human-redactie ontwikkelde samen met Beeld en Geluid op basis van in 2017 opgedane ervaringen een lesmodule over mediawijsheid. Na tests in het voorjaar van 2018 op vijftien scholen, van VMBO tot Gymnasium, en door een groep van zestig docenten maatschappijleer heeft deze vanaf het najaar van 2018, mede gezien de grote vraag uit het onderwijs een vervolg gekregen. Voor het project wordt ook nauw samengewerkt met Schooltelevisie.

Daarnaast worden op basis van de Medialogica-afleveringen lezingen gehouden bij maatschappelijke organisaties, van het Montesquieu-instituut tot het KMA, van Politie Noord-Holland tot Veiligheidsregio Midden-Nederland. Echter, Medialogica kan op dit moment (tijd, geld) niet aan de toenemende vraag vanuit het onderwijs en maatschappelijke organisaties voor lessen, presentaties e.d. voldoen. De kansen die dit voor de impact en ook de inhoudelijke ontwikkeling van het project biedt, kunnen maar deels worden benut.

De inmiddels bijna veertigdelige serie van Medialogica is in samenhang toegankelijk gemaakt voor NPO Start en human.nl. Korte versies zijn terug te zien op human.nl en Facebook. Knelpunt voor ieder onderzoeksjournalistiek programma, dus ook voor Medialogica, is de financiering op projectbasis, terwijl onderzoeksjournalistiek vanwege behoud van expertise en ontwikkeling van dossiers juist gebaat is bij structurele financiering. We zijn hierover niet alleen in gesprek met de NPO, maar ook op politiek niveau. In het regeerakkoord wordt immers grote waarde toegekend aan versterking van onderzoeksjournalistiek.

Documentaire

Human leverde in 2018 door series als In De Leeuwenhoek, door de introductie van de integraal geprogrammeerde 2DocKort documentaires (NPO 2, NPO Start, NPO 2 Extra, human.nl, 2doc.nl, instagram, facebook), door onderzoeksjournalistieke documentaires, webdocs en podcasts een bijdrage aan innovatie van het voor de publieke omroep bij uitstek onderscheidende genre van de documentaire. In 2018 is de aandacht enigszins verschoven van de one off 2Doc documentaires naar deze meer innovatieve vormen. Human droeg met zijn documentaires in 2018 bij aan 2Doc op NPO 2 en -incidenteel- aan 3Doc op NPO3 en Zapp Echt Gebeurd.

Op prime time uitgezonden series als In De Leeuwenhoek (NPO2) paarden artistieke en journalistieke kwaliteit aan aantoonbare impact en een groot bereik. Het experiment met direct na

Nieuwsuur op NPO 2 uitgezonden korte persoonlijke aan de onmiddellijke actualiteit gelieerde documentaires van maximaal 10 minuten leverde in journalistiek en artistiek opzicht geslaagde programma's op met een goed bereik van gemiddeld 255.000 kijkers. Als reeks hebben ze een langer leven op NPO Start en NPO 2 Extra. In aangepaste vormen worden ze uitgelicht op human.nl, 2doc.nl, instagram en facebook.

Op andere tijdstippen uitgezonden documentaires als Living To The Max, Control Alt Delete (NPO3), Spiegeldromen en Een Nieuwe Morgen (NPO2) realiseerden niet altijd hoge kijkcijfers, maar mede dankzij hun programmatische kwaliteit in belangrijke mate de van tevoren vastgestelde impactdoelen. Dit blijkt uit reacties van het publiek, van bij het thema van het programma betrokken professionals, beleidsmakers e.a., en uit de aandacht in sociale en reguliere media.

Op 2DocKort en een verder sporadische uitzondering na, ontwikkelt Human voor iedere documentaire een vooral op bijeenkomsten in het land gefundeerde impactstrategie, in samenwerking met maatschappelijke partners. In 2018 zijn succesvolle impactprojecten gerealiseerd rond onder meer De Nieuwe Morgen, Moeder aan de Lijn en In de Leeuwenhoek. Door proefondervindelijke ervaring op te doen hebben we onze expertise op het gebied van impactproductie in 2018 verder uitgebouwd. De systematische aanpak voor de reeks In De Leeuwenhoek over de alledaagse dilemma's rond de zorg voor mensen met dementie kan hiertoe als voorbeeld dienen.

In 2018 heeft Human conform jaarplan twee series uitgezonden: In de Leeuwenhoek en Onderstromen. Research en ontwikkeling heeft voortsnog de volgende te realiseren series opgeleverd voor 2019 en 2020: Alleen in Geleen over de omgang met eenzaamheid (2019), In de Thuiszorg, het vervolg op In de Leeuwenhoek (2020) en Klassen, van de makers van Schuldig (2020). De research naar een pilot voor een onderzoeksjournalistieke creatieve documentaire heeft voortsnog geen te produceren projecten opgeleverd. Onze onderzoeksjournalisten concentreerden zich geheel op het programma Medialogica en incidenteel op de meer traditionele onderzoeksjournalistieke documentaire.

Aan Schuldig en De Nieuwe Morgen heeft Human voor NPO Radio 1 succesvolle podcasts gekoppeld.

In samenwerking met Zapp en het Nederlands Filmfonds werken we aan versterking van ons documentaire aanbod voor Zapp. In september 2018 is een start gemaakt met de voorbereiding van een gezamenlijk project, dat bestaat uit een documentaireserie met doorlopende verhaallijnen met en voor kinderen, een hierop gebaseerde lange jeugdbioscoopdocumentaire en een educatief project.

Onze webdocumentaires, zoals De Locker (NPO3) en 2DocKort (NPO 2) vinden online moeilijk hun weg naar het publiek. We onderzoeken hoe we binnen onze huidige budget middelen kunnen vrijmaken om samen te kunnen werken met een online-marketingspecialist. Met de vertegenwoordigers van de NPO-platforms waarmee wij werken zijn we in gesprek over een betere afstemming op dit gebied.

Prijzen waren er ook. In 2018 werd wederom een prijs toegevoegd aan de grote prijzenkast van de succesvolle serie Schuldig. Ditmaal werd de podcastserie bekroond door vakgenoten van het Dutch Directors Guild met de prijs voor de beste podcast van 2017.

Niet alleen Schuldig viel in de prijzen. De documentaire Spiegeldromen werd bekroond met de Nationale Onderwijsfilm 2018 en de Argos-uitzending De Promotiefabriek (Human/VPRO) ontving de Nationale Prijs voor Onderwijsjournalistiek. The Locker - een leuke ontdekking, over seksuele voorlichting, bedoeld voor de doelgroep 12- tot 18-jarigen kreeg de tweede prijs van de Seks en Media Prijs 2018 van de Nederlandse Wetenschappelijke Vereniging voor Seksuologie (NVVS).

Uit onderzoek van Motivaction (2018) is gebleken dat ons publiek Human in het bijzonder waardeert om zijn documentaire programmering. Human zal dan ook in de toekomst veel tijd en energie blijven investeren in dit ook voor de NPO onderscheidende genre.

Drama

Van grote invloed op de dramaprogrammering van Human is het in 2018 aangekondigde gewijzigde dramabeleid van de NPO dat met ingang van 2019 bepaalt dat drama niet langer op NPO2 geprogrammeerd zal worden. Voor de toekomstige intekening komen alleen dramaprojecten in aanmerking voor NPO1, NPO3, NPO3.nl en Zapp. Dit heeft grote consequenties voor onze dramaprogrammering daar Human vrijwel uitsluitend met drama NPO2 bediende. Het gewijzigde dramabeleid heeft in 2018 directe gevolgen gehad voor onze reeks Duivelse Dilemma's. Wij hebben moeten concluderen dat voortzetting van de reeks, ook in een nieuw format, vooralsnog geen toekomst heeft. Derhalve zijn door ons geen nieuwe voorstellen ingediend en is het voorlopige laatste Duivelse Dilemma Het Laatste Verhoor van Jaap van Heusden inmiddels uitgezonden.

Het nieuwe NPO-dramabeleid heeft op termijn ook invloed op het inmiddels iconische Human-programma De Vloer Op (NPO2). Voor 2018 en 2019 zijn de uitzendingen van De Vloer Op en De Vloer Op Jr. verzekerd. De toekomst van het programma vanaf 2020 is ongewis. Wij zijn hierover in gesprek met de genrecoördinator drama.

Voor Human is De Vloer Op, in het licht van zijn missie en visie een belangrijk en voor de publieke omroep onderscheidend programma. De Vloer Op is het enige programma van de publieke omroep dat erin geslaagd is een vorm te vinden waarin televisie en theater op een toegankelijke wijze met elkaar verbonden worden. De Vloer Op zorgt voor een bijzondere methode om te reflecteren op actuele ontwikkelingen, op persoonlijk en op maatschappelijk gebied.

De Vloer Op werd als vanouds opgenomen in het Amsterdamse Bimhuis live voor publiek. Het leverde 20 uitzendingen op, 10 voor NPO 2 en 10 afleveringen van de Vloer Op Jr. voor Zapp. Voor NPO 2 Extra dienen 50 van de beste scènes als tussenspel van de programma's. Via NPO Start is het omvangrijke archief toegankelijk gemaakt, het leent zich bij uitstek voor on demand binge-watchen.

Eind 2017 ontwikkelden we een nieuwe vorm van De Vloer Op. Voor NPO 2 maakten we voor het eerst met de vaste cast van De Vloer Op een doorlopend geïmproviseerd verhaal, gebaseerd op de Groningse aardbevingsproblematiek. Na evaluatie met NPO 2 heeft dit experiment in 2018 een vervolg gekregen en realiseerde Human volgens dezelfde methode De Zingevingsfabriek van De Vloer.

Als een spin-off van de televisie en online programmering zijn acteurs samen met spelleider Peter de Baan vanaf de herfst van 2018 het land in getrokken. Om ons publiek in theaters te ontmoeten, hen directer aan ons te binden, om voor hen te improviseren, maar ook om aan de hand van een "college" vooral amateurtoneelspelers wegwijzer te maken in de kunst van het improviseren.

Via de ruim 200 docenten van het Humanistisch Vormingsonderwijs zijn ook in 2018 scènes van De Vloer Op Jr. gebruikt om met kinderen van groep 7 en 8 van het basisonderwijs en van de eerste klassen van het voortgezet onderwijs in gesprek te komen over hun morele keuzes. Vaak worden scènes gebruikt die door de NTR in samenwerking met Human via School TV te downloaden zijn. De scènes worden vergezeld van lesprogramma's.

In het licht van het gewijzigde dramabeleid van de NPO gaat het door Human voorgenomen onderzoek naar een hybride vorm van drama op basis van onderzoeksjournalistiek door. Dit heeft in 2018 nog geen concreet te produceren project opgeleverd, maar wel een kansrijk project

waarover Human met producent De Familie Film & TV in gesprek is. In 2019 zal Human zijn dramabeleid mede in het licht van de geschetste beleidswijziging herijken.

3FM Tussenuur

Niet in een hokje te passen van levensbeschouwing, documentaire, drama of onderzoeksjournalistiek is ons programma 3 FM Tussenuur. Het betreft ons online programma voor jongeren dat via de radio-intekening gerealiseerd kon worden.

Alles wat ze je op school niet vertellen, maar wel wil weten. Met die premisse ging 3FM Tussenuur in oktober 2016 van start. Tussenuur realiseert permanente aanwezigheid op de site en sociale media van NPO 3FM met vooral short form video, gemaakt door, voor en over jongeren. “De voelsprietten van 3FM in de maatschappij, bij de jongeren op het schoolplein of in de collegebanken”, zo formuleerde interim-zendermanager 3FM Diederik van Zessen het medio 2018.

Regelmatig zien we dat de verhalen van 3FM Tussenuur -ook zonder promotie via facebook bij 3FM hoog in de lijst van populaire berichten van de zender staan.

Tussenuur richt zich via www.npo3fm.nl, de daarbij behorende sociale media en van daaruit ook op andere NPO-platforms van oorsprong primair op scholieren in de leeftijd van 13-19 jaar. En hier ligt de grootste uitdaging voor Tussenuur omdat de zender de leeftijdsgrens naar boven opschuift. Om met 3FM Tussenuur aansluiting te houden bij de muziekzender is de doelgroep verschoven naar 15-24 jaar en heeft daarmee een deels nieuwe doelgroep weten te bereiken.

Daar Tussenuur binnen de in zwaar weer verkerende zender 3FM als een buitenbeentje wordt gezien heeft onze eindredacteur zich in 2018 succesvol ingespannen om bij de relevante gremia van de NPO, waaronder de zenderredactie, aan tafel te komen.

Human.nl

In drie jaar tijd is met (zeer) beperkte middelen en menskracht human.nl stap voor stap ontwikkeld tot het portal en bijbehorende social media dat het anno nu is: een zelfstandig medium dat, in samenhang met ons radio- en tv-aanbod en met onze programmering als uitgangspunt verdiepende perspectieven biedt op actuele ontwikkelingen die bijdragen aan meningsvorming. Het is onze ambitie om alles wat Human is en beoogt op human.nl samen te laten komen.

De professionalisering van human.nl en zijn redactie gaat gelijk op met de inhoudelijke ontwikkeling en structureel toegepaste methodes om door middel van data op veel fronten inzicht te krijgen in bereik, in wat wel en niet werkt. Na een eerste nulmeting medio 2017 stelden we voor medio 2018 voor de site een bereikdoelstelling vast van 30.000 unieke bezoekers per maand. Deze werd met 45.000 al eind 2017 gehaald. In 2018 bedroeg het gemiddelde aantal unieke bezoekers 90.000 per maand. Opvallend is dat de data laten zien dat de homepage in tegenstelling tot de tendens bij andere omroepen en bij websites in het algemeen regelmatig de meest bezochte pagina is. Waar andere sites van Human en de omroepen vooral verkeer genereren vanuit Facebook, komt het bezoek naar human.nl in belangrijke mate direct naar de site.

Vanaf het najaar van 2018 is de content en de werkwijze van de redactie van de site ingericht op interactie. Mede door verschuiving van de productie van extra-content van voor uitzending van een programma naar na uitzending, kan beter ingespeeld worden op de ontvangst van een programma, beter gestuurd worden op waar het publiek de persoonlijke en maatschappelijke waarde ziet.

In 2018 is de afstemming tussen human.nl en brainwash.nl verhelderd. Er vindt structureel overleg plaats tussen brainwash.nl en de online afdeling van Human waarin afspraken worden gemaakt over de uitwisseling van content en de kruisbestuiving van de platforms.

Recentelijk is ook gestart met meer aandacht voor de directe aansluiting met de actualiteit door op inventieve manier (fragmenten uit) het Human-archief in te zetten. Van het grootste belang is het verwerven van meer kennis van Search Engine Optimization (SEO).

Net zo belangrijk is het verwerven van middelen om de broodnodige medewerker te kunnen werven die zich geheel en al bezighoudt met distributie: met het brengen van onze content naar onze doelgroepen en het onderhouden van het contact met hen.

Visitatie en zelfonderzoek

In het kader van de visitatie van de NPO met expliciete aandacht voor de visitatie aspirant-omroepen heeft Human in 2018 de resultaten van zijn zelfevaluatie over de periode 1 januari 2016 tot 1 juni 2018 vastgelegd in het document 'Werken aan waarde'. Het document maakt deel uit van het visitatieproces door een onafhankelijke commissie die naar verwachting in mei 2019 met zijn rapportage zal komen. In 'Werken aan waarde' wordt de balans opgemaakt van de eerste helft van de huidige concessieperiode. We hebben ons in ons zelfonderzoek afgevraagd welke snaren we hebben geraakt. En welke waarde we hebben toe kunnen voegen aan de publieke omroep en vooral aan de wereld van de kijker, de luisteraar, de internetter, de lezer, de scholier en de bezoeker van onze evenementen.

Ten behoeve van het zelfonderzoek en ter voorbereiding heeft Human opdracht gegeven aan bureau Motivaction om onderzoek te doen. Het onderzoek stond tevens in het teken van de voorbereidingen voor de vanaf 2019 te voeren wervingscampagne om voor de concessieperiode 2021- 2025 in aanmerking te komen voor volwaardige erkenning. Doel was om inzicht te krijgen in de groep die zich vertegenwoordigd voelt door Human, in de waardering voor Human en in de mate waarin Human herkend wordt als vertegenwoordiger van humanistische waarden. Het onderzoek viel in twee delen uiteen. Een deel richtte zich op de huidige leden van Human, het andere betrof een voor Nederland representatieve steekproef.

Het onderzoek van Motivaction leverde voor Human gunstige resultaten op:

Herkend

Uit het onderzoek blijkt dat 57,6% van de Human-leden op de vraag bij welke levensbeschouwing ze zich het meest thuis voelen kiest voor het humanisme. Het humanisme is blijkens het onderzoek voor hen niet iets wat men naar buiten toe uitdraagt, maar vooral een inspiratiebron met waarden die men belangrijk vindt. In het bijzonder gaat het hen daarbij om zelfontplooiing en de wil om bij te dragen aan het tot stand komen van een betere, rechtvaardiger samenleving.

Bij de door Motivaction uitgevoerde voor Nederland representatieve steekproef kiest 5% expliciet voor het humanisme. Op basis van een korte omschrijving noemt 10,2% van de Nederlanders boven de 18 jaar het humanisme een zeer aansprekende levensvisie.

Een veel bredere groep (27%) noemt zich uit zichzelf niet zo snel humanist, maar vindt het humanisme wel van groot belang voor zichzelf. Ook bij hen is het humanisme een inspiratiebron voor het dagelijks leven. 24% vindt de uitspraak "ik zou mijzelf humanist willen noemen" (helemaal) van toepassing op zichzelf.

Deze aantallen convergeren in hoge mate met de bij onze erkennings- aanvraag als aspirant-omroep overlegde onderzoeken van Motivaction 2008 en Newcom 2013. Een combinatie van deze onderzoeken en die van langlopende onderzoeken naar de aanhang van

levensbeschouwingen van het CBS en het SCP laat zien dat in Nederland de omvang van de aanhang in Nederland van de islam en het humanisme nagenoeg gelijk is. Na het christendom delen ze de tweede plaats.

Zichtbaarheid

In lijn met onze verwachting blijkt de bekendheid van Human onder niet-leden laag te zijn. Slechts 11% van de voor Nederland representatieve groep is bekend met Human.

Waardering

96% van de Human-leden heeft een (zeer) positieve indruk van Human. Men waardeert de wijze waarop Human een bijdrage levert aan evenwichtige meningsvorming, aanzetten tot nadenken over levensvragen, en om de wil bij te dragen aan maatschappelijke verandering. 74% van de leden vindt dat Human de humanistische levensvisie naar voren brengt.

Onder de niet-leden die (zeer) bekend zijn met Human heeft 67% een (zeer) positief beeld van Human en 7% een (zeer) negatief beeld. 55% vindt ten minste één aspect uit de omschrijving van Human aansprekend. Dezelfde aspecten als bij de Human-leden komen hier terug. Aanzetten tot nadenken over levensvragen voert daarbij de boventoon, naast bijdragen aan een evenwichtige meningsvorming en de wil om bij te dragen aan maatschappelijke verandering.

Vervolgstep

Duidelijk is dat Human zich moet inzetten om zijn zichtbaarheid en bekendheid te vergroten. In 2016 en 2017 is daartoe een financiële reserve opgebouwd om vanaf 2018 gericht te kunnen investeren in marketing en communicatie.

Uit het onderzoek blijkt dat Human voorziet in een behoefte waarmee in lijn met de huidige speerpunten van Human het aanbod van de publieke omroep verder verrijkt wordt. Human zal daartoe de komende jaren zijn documentaires, documentaireseries, drama, onderzoeksjournalistieke programmering en de inbedding van de levensbeschouwelijke programmering verder ontwikkelen en het aanbod via meer vaste titels versterken. Kennisoverdracht, diepgang en het streven naar maatschappelijke waarde blijven speerpunt van beleid.

Vereniging

Als aspirant-omroep heeft Human een voorlopige erkenning tot 1 januari 2021. Om in de concessieperiode 2021-2026 in aanmerking te komen voor een volwaardige erkenning dient Human zijn toegevoegde waarde aan te tonen en volgens de huidige mediawet een ledenbestand van minimaal 150.000 betalende leden te hebben. Human heeft in 2018 besloten daadwerkelijk vanaf 2019 een campagne te starten om het vereiste aantal leden te bereiken, ondanks het feit dat deskundigen menen dat het aantal van 150.000 onhaalbaar is. Los van het aantal van 150.000 past het binnen ons beleid om ons ledenbestand uit te breiden om daarmee het draagvlak voor Human te verstevigen. Om de campagne te ontwikkelen en het proces te leiden heeft Human per maart 2018 een hoofd marketing en communicatie aangesteld.

Human heeft in 2018 bewust gestuurd op retentie en nog niet op actieve ledenwerving, omdat de organisatie daar in 2018 nog niet klaar voor was. In 2018 zijn wel alle voorbereidingen getroffen voor de ledenwerfcampagne in 2019. Het doel in 2018 was om (dicht-) bij 60.000 leden als minimum te blijven. Dit vanuit de aanname dat dit aantal een goed fundament voor de actieve ledenwerving in 2019 zou kunnen vormen.

Doelen voor 2018 waren:

- het op niveau brengen van 60.000 leden;

- versterking van inhoudelijke betrokkenheid van leden en achterban via Customer Relation Management (CRM) en Event Driven Marketing (EDM);
- het verzamelen van 150.000 mailadressen.

Op 31 december 2018 telde de Vereniging Investeer in Human 54.681 leden, een afname van 3,6% ten opzichte van 2017 (56.721). De ledenstand per 8 januari 2019, het campagnejaar, bedroeg 56.872 en zit daarmee iets boven de stand ultimo 2017, maar het gewenste niveau van 60.000 leden is niet behaald. Op basis van ervaringsgegevens houden omroepverenigingen rekening met een natuurlijk jaarlijks verloop van leden van minus 5 tot 10%. Met een daling van 3,6% heeft Human het ledenverlies weten te beperken.

Wat ons parten heeft gespeeld is de in 2018 ingevoerde Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) waardoor burgers terughoudend zijn geworden om privacygevoelige gegevens te verstrekken. Deze door de mediawet vereiste gegevens zijn echter wel noodzakelijk om het lidmaatschap te activeren. Van oktober tot en met december 2018 is per mail en telefonisch actie ondernomen om de 21.500 mensen die in de periode november 2016 tot november 2018 hun lidmaatschap hadden opgezegd terug te winnen. Dit leverde 1.872 leden op. Voorts heeft een Human-actie in de VPRO-gids van december 2018 1.277 leden opgeleverd. Human monitort wekelijks het ledenaantal middels de door de VPRO/Human-ledenservice gegenereerde gegevens.

In 2018 is actief ingezet op het verhogen van de inhoudelijke betrokkenheid van (potentiële) leden en achterban via Customer Relation Management (CRM) en Event Driven Marketing (EDM). Voorts is opdracht verstrekt om professionele deskundigheid op het terrein van online marketing aan te trekken. In de campagnestrategie wordt de sales funnel toegepast: bekendheid Human en de Human-programma's vergroten -> geïnteresseerden enthousiasmeren en verbinden -> mensen betrekken, op de hoogte houden en een relatie aangaan -> lid maken. Het verzamelen van mailadressen is derhalve onderdeel geworden van een breder geïntegreerde strategie waarin online marketing een belangrijk element is geworden.

Voor het onderhouden van de relatie met de achterban stuurt Human aan leden en geïnteresseerden verschillende nieuwsbrieven. Er zijn programma-nieuwsbrieven, servicemails en de tweewekelijkse Human-brede nieuwsbrief met een ledenbestand van 38.500. De abonnees van laatstgenoemde nieuwsbrief ontvangen naast informatie over onze programma's en daarmee verbonden luister- en kijktips previews en uitnodigingen voor Human-evenementen.

Ook in 2018 werkten Human en het Humanistisch Verbond samen ten bate van een gezamenlijk kwartaalmagazine voor leden. Het Humanistisch Verbond trad hierbij op als uitgever en droeg zorg voor de financiering van redactie, opmaak en druk. De oplage van het magazine varieerde in 2018 tussen de 158.000 en 164.00 exemplaren. Human leverde vanuit zijn programma-redacties redactionele input. Het kwartaalmagazine is in 2018 tweemaal meegestuurd met de VPRO-gids.

Human ontmoet zijn achterban op festivals, (debat)bijeenkomsten, tentoonstellingen, masterclasses en andere activiteiten rond onze programma's. Veelal organiseert Human deze in samenwerking met zijn netwerkpartners. Op onze evenementen worden direct aan de programma's gerelateerde vraagstukken aan de orde gesteld op het gebied van levenskunst, de inrichting van de samenleving en de morele en ethische dilemma's van deze tijd. Belangrijke evenementen in 2018 waren onder meer het Brainwash Festival, de bijeenkomsten van In De Leeuwenhoek On Tour, Moeder aan de lijn en Een nieuwe morgen, de première van Sprekend Nederland op het Nederlands Film Festival, Medialogica in de klas, de opnames van De Vloer op, Het Filosofisch Kwintet, Brainwash Talks en Nederland op de Sofa.

Algemene Ledenvergadering

Op zondag 10 juni vond de Algemene Ledenvergadering (ALV) plaats in het Instituut voor Beeld en Geluid. Tijdens de bijeenkomst werd onder meer Willemien van Aalst welkom geheten als bestuurder/hoofdredacteur, het jaarverslag 2017 vastgesteld, een toelichting gegeven op het voorgenomen beleid, Sem Bakker herkozen als lid van de Raad van Toezicht en gaf documentairemaker John Appel een voorproefje van zijn nieuwe documentaire Sprekend Nederland.

Organisatie

Per 1 januari 2018 is Willemien van Aalst aangesteld als bestuurder/hoofdredacteur. Per die datum legde Bert Janssens zijn functie als bestuurder neer en per 1 oktober 2018 ook het hoofdredacteurschap. Vanaf 1 oktober 2018 vormt Willemien van Aalst tezamen met Marc Josten de hoofdredactie van Human. Per die datum werd de specifieke rol van Marc Josten binnen de hoofdredactie een algemene.

Human kent een platte organisatiestructuur. De Raad van Toezicht ziet toe op de dagelijkse leiding van Human die in handen is van de bestuurder/hoofdredacteur. Deze geeft leiding aan het managementteam dat verder bestond uit de hoofdredacteur/eindredacteur, het hoofd online, de zakelijk leider en het hoofd marketing en communicatie.

Op 1 maart 2018 heeft Human een hoofd marketing en communicatie aangesteld. Vanaf dat moment werd de marketing van Human voortvarend aangepakt, hetgeen onder meer noodzakelijk is met het oog op de ledenwerfcampagne in 2019 en voor het vergroten van de bekendheid van het publiek met Human. De komst van een hoofd marketing en communicatie was niet eerder realiseerbaar omdat Human als organisatie nagenoeg zonder eigen vermogen en zonder media-reserve in 2016 genoodzaakt was een voorzichtige doorstart te maken. Derhalve is in 2016 en 2017 een financiële reserve opgebouwd om vanaf 2018 gericht te kunnen investeren in marketing en communicatie. Hierdoor is de komst van een hoofd marketing en communicatie mogelijk gemaakt en is in de begroting 2018 ruimte gemaakt voor activiteiten op het gebied van marketing en communicatie.

In 2018 heeft een herijking plaatsgevonden van de structuur van de afdeling marketing en communicatie en zijn de processen van de afdeling online en de afdeling marketing en communicatie beter op elkaar afgestemd.

Human heeft in 2018 stappen gezet om de organisatie verder te professionaliseren. Zo is meer structuur aangebracht in vergader- en overlegvormen, is de functionerings- en beoordelingscyclus verbeterd en werd nadrukkelijk aandacht besteed aan de ontwikkeling van medewerkers teneinde de kwaliteit van de organisatie te verhogen.

Samenwerking met de VPRO

De verplichting op grond van de Mediawet om het media-aanbod van aspirant-omroepen bij een bestaande omroep onder te brengen, is door Human vrij strikt opgevolgd. Door middel van een algemene overeenkomst en onderliggende Service Level Agreements (SLA's) zijn de niet inhoudelijke ondersteunende diensten belegd bij de VPRO. Het heeft ervoor gezorgd dat Human zich ook in 2018 grotendeels kon richten op de inhoudelijke ontwikkeling. Daarnaast leverde het verdere professionalisering op met betrekking tot personeelszaken, productie, ICT, (leden)administratie, juridische ondersteuning e.d. Van groot belang is de bij de VPRO voorhanden kennis op het gebied van de financiële systematiek van de NPO. De projectfinanciering van televisie-, radio- en onlineprojecten en de vergoeding van gedane uitgaven daarvoor na uitzending, was bij de doorstart op 1 januari 2016 nieuw voor Human die, als 2.42 omroep zijn organisatie had ingericht op het werken met een vast en vooraf toegekend budget.

Er is sprake van een vruchtbare samenwerking en collegiale vriendschap met de VPRO. In 2018 heeft die zich verder geïntensiveerd, mede door de voorbereidende gesprekken over de samenwerking vanaf 2021, de (deels) gezamenlijke politieke lobby en de samenwerking rond de onderzoeksjournalistiek. In 2016 heeft Human zijn samenwerking met de VPRO intensief geëvalueerd. De gewenste verbeteringen werden goed doorgevoerd, waardoor de evaluatie in de twee opvolgende jaren minder intensief was. Verfijning van de afspraken op het gebied van productie en intekening in 2018 was hier het belangrijkste resultaat van. Daarnaast werd geconcludeerd dat het soms lastig was als VPRO-medewerkers in de gremia van de publieke omroep zowel de VPRO als Human moesten vertegenwoordigen. Het is er mede de oorzaak van dat Human bij sommige delen van de NPO te veel onder de radar is gebleven. Daarom heeft Human in 2018 zijn aanwezigheid in de betreffende gremia van de NPO versterkt.

Formatie

Op 31 december 2018 waren bij Human 33 (28,3 fte) medewerkers in dienst met daaromheen een schil van medewerkers met andere, vaak flexibele dienstverbanden. Het overgrote deel van de medewerkers is direct betrokken bij de totstandkoming van de programmering, daar de VPRO de gehele backoffice verzorgt.

Formatie	2018			2017		
	aantal	fte	percentage	aantal	fte	percentage
Medewerkers bepaalde tijd	14	11,9	42,4%	17	13,7	48,6%
Medewerkers onbepaalde tijd	19	16,4	57,6%	18	15,1	51,4%
Totaal	33	28,3		35	28,8	

De percentuele verdeling tussen werknemers, werkzaam op basis van arbeidsovereenkomsten voor onbepaalde tijd en werknemers werkzaam op basis van arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd, dienen, conform de CAO Omroep personeel, binnen de volgende bandbreedte te blijven: 75% contracten voor onbepaalde tijd en 25% bepaalde tijd. Op voorwaarde dat de loonkosten worden gefinancierd uit de toekenning van middelen boven het niveau van het media wettelijke garantiebudget kan als volgt van de bandbreedte worden afgeweken; 60% contracten voor onbepaalde tijd en 40% bepaalde tijd.

Door de gehanteerde projectfinanciering binnen het intekenproces van de Publieke Omroep hanteert Human de bandbreedte 60% contracten voor onbepaalde tijd en 40% bepaalde tijd.

Human kent een platte organisatiestructuur. De Raad van Toezicht ziet toe op de dagelijkse leiding van Human die in handen is van de bestuurder/hoofdredacteur. Deze geeft leiding aan het managementteam dat verder bestond uit de hoofdredacteur/eindredacteur, het hoofd online, de zakelijk leider en het hoofd marketing en communicatie.

Diversiteit

Het personeelsbestand van Human is in 2018 in veel opzichten (gender, leeftijd en opleiding) diverser geworden. Groot punt van aandacht blijft de afspiegeling van de multiculturele samenleving. Deze is beperkt bij medewerkers met een vast dienstverband, groter in de schil van medewerkers om ons heen en het best zichtbaar in onze programma's, maar ook daar is verbetering nodig. Human is alert bij de invulling van vacatures en werkt aan het vergroten van de diversiteit via het intensiveren van de samenwerking met beroepsopleidingen rond stages. De inspanningen in 2018 hebben vooralsnog niet geleid tot de beoogde culturele diversiteit in personeelssamenstelling. In 2019 wordt culturele diversiteit/inclusiviteit derhalve speerpunt van beleid.

Bijscholing en training

In belangrijke mate ontwikkelen medewerkers van Human zich via 'training on the job'. In 2018 is geconstateerd dat er een breed gedragen wens is onder het personeel om meer ruimte te creëren voor aanvullende opleidingen en cursussen. Hiertoe zijn vervolgens stimuleringsmaatregelen getroffen in nauwe samenspraak met Personeelszaken (VPRO).

Toekomstverkenning

De toekomstverkenning was vast onderdeel van de vergaderingen van de Raad van Toezicht, terugkerend onderwerp van gesprek in het wekelijks managementteamoverleg, de maandagochtend-bijeenkomsten met de medewerkers, de Programmaraad, het overleg met de VPRO en met ons netwerk binnen en buiten de publieke omroep.

De toekomstverkenning is in belangrijke mate gericht op het verkrijgen van een volwaardige erkenning als publieke omroep per 1 januari 2021. Uitgaande van de huidige mediawet dient Human aan drie basisvoorwaarden te voldoen:

- Human dient zijn toegevoegde waarde aangetoond te hebben;
- Human dient een ledenbestand te overleggen van minimaal 150.000 betalende leden (teldatum 31 december 2019);
- Human dient deel van een samenwerkingsomroep te worden.

Toegevoegde waarde

Het gesprek over de toegevoegde waarde en het onderscheidende profiel van Human wordt intern op alle niveau's continu gevoerd (zie ook Human in 2018 pagina 8).

In het formele proces is de in 2018 opgestelde zelfevaluatie 'Werken aan Waarde' ten behoeve van de visitatie NPO een belangrijk element op weg naar volwaardige erkenning. In 'Werken aan Waarde' is verslag gedaan van ons zelfonderzoek over de periode 1 januari 2016 tot 1 mei 2018. Ten bate van de zelfevaluatie heeft Human in 2018 onderzoek laten doen door Motivaction. Doel was om inzicht te krijgen in de groep die zich vertegenwoordigd voelt door Human, in de waardering voor Human en in de mate waarin Human herkend wordt als vertegenwoordiger van humanistische waarden. Het onderzoek kende voor Human positieve uitkomsten. De onderzoeken laten zien dat Human deel is van een voor de Nederlandse samenleving betekenisvolle waarden-gemeenschap. Volgens het recente Motivaction-onderzoek wordt de op het humanisme geïnspireerde levensvisie van deze gemeenschap herkend in ons werk. Voor de wijze waarop Human deze visie tot uiting brengt in programma's en projecten heeft men (veel) waardering (zie ook paragraaf 'Visitatie en zelfonderzoek').

Een tweede belangrijk onderdeel in het traject naar volwaardige erkenning is het beleidsplan 2021-2026. Dit dient in december 2019 als onderdeel van de erkenningsaanvraag ingediend te worden. In 2018 is daartoe het onderzoek gestart waarin wij vragen verkennen als: Wat zijn de voor Human relevante sociale en culturele trends? Op welke wijze kunnen wij de maatschappelijke waarde die wij realiseren aantonen? Tot welke mediaontwikkelingen kunnen of moeten we ons verhouden? Hoe kunnen de samenwerkingsverbanden met de VPRO en onze partners verder ontwikkeld worden? Welke scenario's dienen ontwikkeld te worden?

150.000 betalende leden

Prioriteit van het in maart 2018 aangestelde hoofd marketing en communicatie was de planontwikkeling voor de ledenwerfcampagne. De uitkomsten van het Motivaction-onderzoek 2018 hebben voor de planontwikkeling waardevolle informatie gegenereerd. Zo blijkt de

bekendheid met Human onder niet-leden laag te zijn. Het maakte duidelijk dat Human zich allereerst moet inzetten om zijn zichtbaarheid en bekendheid te vergroten. De kern van de ledenwerfcampagne is dan ook in eerste instantie het vergroten van de bekendheid van Human, om vervolgens volgens de systematiek van de salesfunnel, leden te werven. Human heeft in 2018 alle voorbereidingen getroffen om in 2019 met relatief (zeer) beperkte middelen voluit campagne te voeren om het ledenaantal substantieel te verhogen.

150.000 betalende leden is anno 2018 een immense uitdaging. Human heeft daarom in 2018 veel aandacht besteed aan de (politieke) lobby met als doel draagvlak te genereren om het voor de erkenning vereiste ledenaantal van 150.000 te verlagen. Argumenten die daarvoor onder meer voor het voetlicht zijn gebracht:

- De regels rondom ledenwerving zijn tussentijds aangescherpt. Per 1 januari 2015 is het verbod op het verstrekken van ledenvoordelen in het kader van ledenwerving in de Mediawet in werking getreden (het huidige artikel 2.137, lid 1, Mediawet). Concreet betekent dit dat het niet langer is toegestaan voordelen in welke vorm dan ook te verstrekken in ruil voor een lidmaatschap.
- De regels rondom privacy zijn aangescherpt en de bewustwording hiervoor in de samenleving zorgt ervoor dat mensen minder snel geneigd zijn om 'gevoelige' gegevens zoals geboortedatum en adres te delen. Dit terwijl wettelijk nog steeds is voorgeschreven dat voor de ledentelling het uitvragen van dergelijke gegevens vereist is.
- De aanpassingen van de Mediawet in 2015 voorzien in een meer sturende en centralistische rol van de NPO. Deze heeft zich tijdens de nu lopende concessieperiode vertaald in operationele veranderingen die zorgen dat de zichtbaarheid van de individuele omroepen en in het bijzonder die van de in omvang kleine aspirant-omroepen aanzienlijk minder is dan in het verleden.
- De sociaal-culturele ontwikkeling van individualisering, secularisering en het uit elkaar vallen van de traditionele verenigingsverbanden maakt het anno 2018 moeilijk om mensen te overtuigen nog daadwerkelijk lid te worden van een vereniging, politieke partij en publieke omroep.

Op het moment van schrijven kunnen we constateren dat de lobby van de aspirant-omroepen niet onopgemerkt is gebleven. De minister heeft in zijn mediabegrotingsbrief van 16 november 2018 aangekondigd dat hij in zijn visiebrief van voorjaar 2019 zal ingaan op de huidige ledeneisen en alternatieve mogelijkheden om maatschappelijk draagvlak te organiseren omdat het ledenstelsel onder druk staat. Daarbij zal ook de positie van de aspirant-omroepen in relatie tot de thans geldende minimum ledeneisen aan de orde komen. Ook uit de Kamer-debatten blijkt dat een meerderheid van de politiek partijen zich het lot van de aspirant-omroepen heeft aangetrokken. Daarnaast heeft de NPO zich publiekelijk uitgesproken voor het behoud van de aspirant-omroepen ongeacht het aantal leden en het College van Omroepen (CvO) heeft in zijn voorstel aan de minister gepleit voor een aparte status van de aspirant-omroepen bij een minimumaantal leden van 50.000 en op voorwaarde dat hun toegevoegde waarde voor de publieke omroep is aangetoond. Of dit alles tot een wettelijke aanpassing zal leiden voor verlaging van het ledenaantal is op dit moment nog altijd een vraag.

Samenwerkingsomroep

Human gaat vanzelfsprekend en bij voorkeur, gezien de jarenlange goede en structurele samenwerking een samenwerkingsomroep vormen met de VPRO. Hoe die samenwerkingsomroep eruit gaat zien, is onderwerp van gesprek, onder andere in de stuurgroep Human-VPRO en in de vergaderingen van de gezamenlijke Raden van Toezicht van Human en de VPRO.

Realisatie 2018

Nadere toelichting op de Exploitatie 2018 (afgerond op 1.000)

Het boekjaar 2018 is afgesloten met een positief saldo uit gewone bedrijfsvoering ad € 331.000 (2017: € 615.000)

De voornaamste oorzaak van het positieve resultaat is de langzame opbouw van de organisatie sinds 2016 waardoor een solide vereniging is opgebouwd. Deze voortvarende start is doorgezet in 2018. De medewerkers waren gemotiveerd en met behulp van de VPRO werd er goed ingetekend. In 2017 en 2018 werden nieuwe formules bedacht en uitgewerkt. Het gros van de productionele inspanningen hebben in 2018 daadwerkelijk tot uitzending geleid en zodoende tot volledige financiering. Er waren geen afwaarderingen op de voorraad noodzakelijk.

De baten daalden van € 8.491.000 naar € 8.417.000. De voornaamste oorzaak van deze daling was de inzet in 2017 ad € 1.032.000 van de ORMA 2016 (van de Stichting Humanistische Omroep) t.o.v. een inzet ORMA ad € 622.000 in 2018. Daarnaast stegen de programmagebonden eigen bijdragen (NPO-Fonds en Mediafonds) met € 257.000. Ook stegen de baten uit verenigingsactiviteiten met € 42.000.

Nadere toelichting op de balans per 31 december 2018

Ultimo boekjaar zijn enkele grote mutaties in balansposten te zien. De post onderhanden werken daalde van € 894.000 naar € 808.000. In 2017 en 2018 zijn enkele series naar het daaropvolgende boekjaar doorgeschoven (2018 € 437.000 en 2017 € 318.000). Ultimo boekjaar waren de kosten voor een aantal documentaires in de voorraad begrepen (2018 € 208.000 en 2017 € 569.000).

De vorderingen stegen van € 335.000 naar € 343.000.

In deze vordering is een bedrag ad € 276.000 opgenomen inzake te vorderen op subsidiegevers. Dit betreft geheel het NPO-Fonds. Het risico dat deze vorderingen niet invorderbaar is, is ingeschat op klein tot nihil. De vordering op de NPO ultimo 2017 ad € 125.000 is begin 2018 ontvangen.

De schulden daalden van € 2.755.000 naar € 1.985.000.

In de schulden aan leveranciers ad € 559.000 (2017 € 970.000) zijn o.a. de schulden aan de VPRO ad € 196.000 (2017 € 302.000) opgenomen. Deze zijn volledig betaald in februari 2019. Dit betreffen voornamelijk de doorbelastingen o.b.v. de afgesloten samenwerkingsovereenkomst en een co-productieovereenkomst. Daarnaast was er een schuld opgenomen ultimo 2017 aan het CoBO (ad € 65.000). Deze schuld is in oktober 2018 betaald.

Onder de overige schulden is de over te dragen reserve media-aanbod ultimo 2018 ad € 216.000 (2017 € 597.000) verwerkt. In 2018 is € 212.000,- daadwerkelijk terugbetaald aan de NPO. Tevens is hier de verplichting aan vakantiedagen ad € 42.000 (2017 € 27.000) verwerkt.

Onder de overlopende passiva zijn de vooruit ontvangen contributies verwerkt. Deze stegen licht van € 279.000 naar € 283.000 als gevolg van de contributieverhoging van € 5,72 naar € 10,- die per oktober 2016 werd doorgevoerd. De nog te betalen programmatische kosten bleven nagenoeg gelijk (2018 € 643.000, 2017 € 639.000). Deze post omvat alle verwachte kosten voor de programmering in 2018 die nog niet daadwerkelijk tot een factuur of uitbetaling hebben geleid ultimo 2018. Ultimo 2017 was de CAO-verhoging nog verschuldigd ad € 24.000. Ultimo 2018 zijn er geen nagekomen CAO-verplichtingen.

Van het positieve resultaat uit gewone bedrijfsvoering ad € 331.000 is € 278.000 aan het eigen vermogen toegevoegd (resultaat vereniging). Het restant ad € 53.000 is als over te dragen reserve media-aanbod opgenomen onder de overige schulden.

Begrotingsjaar 2019

Voor 2019 is het wettelijke garantiebudget vastgesteld op € 3.126.027 (inclusief € 991.732 voor organisatiekosten) en € 1.988.571 voor levensbeschouwelijke programmering. In 2019 wordt de organisatiekosten-vergoeding eenmalig verhoogd met € 40.000 op basis van geconcludeerde bevindingen van BCG.

De begroting 2019 resulteert in een exploitatietekort van € 676.375. Financiering van het tekort wordt gevonden door inzet uit de RMA ad € 325.000 en uit de algemene (verenigings)reserve ad € 351.375. De reserve media-aanbod (RMA) bedraagt op 1 januari 2019 € 500.000.

2019 is het campagnejaar voor Human. De begroting is negatief omdat deze voorziet in een budget voor marketing & communicatie en ledenwerving. In 2020 wordt een sluitende begroting voorzien.

De vaste kern qua personeelsbezetting van Human zal naar verwachting in 2019 niet veel afwijken t.o.v. 2018 (ultimo 2018 28,3 fte). Incidenteel worden wel tijdelijk programmatische medewerkers ingehuurd op projectbasis.

Uitgangspunten financieel beleid

Directe programmakosten en organisatiekosten

Het beleid van Human richt zich erop om de directe programmakosten niet hoger te laten zijn dan de inkomsten uit de intekening en derden-financiering. Een efficiënt productieproces en efficiënte personeelsplanning zijn daarvoor noodzakelijk.

Human tracht de kernorganisatie met vaste medewerkers zo compact mogelijk te houden in een periode waarin de toekomst van Human vanaf 2021 niet verzekerd is.

Human heeft geen eigen gebouw en weinig faciliteiten. Door de intensieve samenwerking met de VPRO is dit niet nodig. De huurlasten in Hilversum en in Amsterdam kunnen worden gefinancierd uit de door de NPO vastgestelde vergoeding voor organisatiekosten.

Eigen Bijdrage

Aangezien Human een aspirant-omroep is met weinig verenigingsreserve en er voor de komende concessieperiode, volgens de huidige wetgeving 150.000 betalende leden moeten zijn, heeft Human geen eigen bijdrage kunnen leveren aan de programmering in 2018. De gehele verenigingsreserve is gereserveerd voor behoud van de huidige leden en de ledenwerving.

Reserve Media Aanbod

Human streeft naar een stabiele Reserve Media Aanbod (RMA) in meerjarenperspectief. De hoogte van de RMA is van belang om risico's te kunnen dragen van lagere productiebudgetten, groeiende concurrentie, de toenemende behoefte aan investeringen in programmaontwikkeling en om mogelijke (deel-)reorganisaties en frictiekosten te kunnen financieren. De RMA dient tevens als werkkapitaal, is van belang voor het verkrijgen van kredieten, om de solvabiliteit op orde te houden en de rentekosten te drukken.

Na verwerking van het exploitatieresultaat 2018 belooft de RMA € 500.000 de maximaal toegestane grootte. De over te dragen RMA (ORMA) 2018 bedraagt € 53.000,- (2017 € 385.384). Deze is programmatisch in te zetten in 2019.

Liquiditeit en solvabiliteit

Bij de start van 2018 was de liquiditeitsvoorziening op orde. In de loop van het jaar is de liquiditeitsprognose wederom gemonitord. Er werden geen problemen geconstateerd in 2018. Het

netto-werkkapitaal en de solvabiliteit, beide een maatstaf voor de financiële stabiliteit van Human zijn op orde.

Risicomanagement, compliance en governance

Risicomanagement

Het risicomanagement van Human is gericht op het realiseren van de organisatiedoelstellingen middels een integere en beheerste bedrijfsvoering.

De mate waarin Human bereid is risico's te lopen bij het nastreven van zijn doelstellingen verschilt per doelstelling en per risicocategorie. De risicobereidheid op het gebied van het voldoen aan wet- en regelgeving is nul. Op het gebied van het realiseren van de strategische-, operationele en financiële doelstellingen ligt deze tolerantie iets hoger. Per categorie zijn de belangrijkste risico's onderstaand schematisch in kaart gebracht.

Strategisch

	<i>Risico acceptatie</i>	<i>Risico omschrijving</i>	<i>Beheersmaatregel</i>
1	Laag	<p>De toegevoegde waarde van aspirant-omroep Human wordt niet (h)erkend en/of Human slaagt er niet in voor 31 december 2019 150.000 leden te verwerven. Volgens de huidige mediawet zijn dit de twee voorwaarden om in aanmerking te komen voor een volwaardige erkenning vanaf 2021.</p> <p>Human zelf zal niet in staat zijn de hieraan verbonden (frictie-) kosten te dragen, ook niet wanneer de maximaal toegestane reserve media-aanbod wordt ingezet. Het overgrote deel van de huidige medewerkers in vaste dienst is overgenomen van de 2.4.2.-omroep Human.</p>	<p>Beheersmaatregelen richten zich op (politieke) lobby om het ledenaantal te verlagen, de (voorbereiding) ledenwerfcampagne en de zelfevaluatie in het kader van de visitatie.</p>
2	Laag	<p>Human slaagt er in lijn met zijn visie 'de omroep als netwerk ipv bolwerk' onvoldoende in om nauwe samenhang met verwante media en levensbeschouwelijke, maatschappelijke en culturele netwerken programma's en projecten te realiseren met negatieve gevolgen voor programmering en impact, alsmede voor de ledenwerfcampagne 2019.</p>	<p>Beheersmaatregelen richten zich op het realiseren van een effectief netwerk vanuit gelijkwaardigheid. Dit vraagt om goede informatievoorziening bij het afsluiten van samenwerkingscontracten conform de mediawet en verdere regelgeving, daar deze door derden niet altijd goed te begrijpen zijn.</p>

Operationeel

	<i>Risico acceptatie</i>	<i>Risico omschrijving</i>	<i>Beheersmaatregel</i>
3	Laag	Human slaagt er onvoldoende in om met de afhankelijkheid van de (bedrijfsprocessen) van de VPRO om te gaan.	In de samenwerkingsovereenkomst Human-VPRO en onderliggende SLA's zijn de risico's benoemd en waar mogelijk afgedicht. Door middel van periodieke rapportages informeert de VPRO over de wijze waarop de overeenkomsten worden uitgevoerd en de daarbij behaalde resultaten.
4	Laag	Als gevolg van de onzekere toekomst van Human vanaf 2021 neemt de druk op de organisatie toe met als gevolg stijging van het ziekteverzuim.	Beheersmaatregelen zijn gericht op een goede werksfeer, open communicatie en aandacht voor werkdruk

Financieel

	<i>Risico acceptatie</i>	<i>Risico omschrijving</i>	<i>Beheersmaatregel</i>
5	Midden	De afhankelijkheid van intekening is groot. Niet altijd is in het programmaschema een goede plek voor de programma's van Human te vinden. Dit levert risico op voor de uitvoering van het beleidsplan, de zichtbaarheid van Human, een gezonde bedrijfsvoering en continuïteit van werk voor personeel, met het risico op frictie.	Maatregelen richten zich op intensief overleg met de NPO om met behoud van de eigenheid van Human meer ruimte te krijgen in het schema en op betere uitzendtijden. Voorts moet vertegenwoordiging in de gremia van de NPO meer en sneller informatie opleveren over de kansen voor intekening.
6	Laag	De uitstroom van leden leidt tot lagere inkomsten binnen de vereniging en druk op de verenigingsexploïtatie.	Beheersmaatregelen zijn gericht op ledenbehoud.

Compliance

	<i>Risico acceptatie</i>	<i>Risico omschrijving</i>	<i>Beheersmaatregel</i>
7	Laag	Reputatieschade door een incident waarbij sprake is van (de schijn van) belangenverstrengeling.	Maatregelen richten zich op informatievoorziening, kennisverhoging en monitoring.
8	Laag	Reputatieschade en een boete Autoriteit Persoonsgegevens door een datalek persoonsgegevens.	Maatregelen richten zich op informatiebeveiliging en bewustwording.

Om de risico's te beoordelen en te vergelijken, maken we gebruik van een risicomatrix. Hiermee wegen we onze risico's.

	<i>Impact</i>	Laag	Midden	Hoog
<i>Kans</i>	Hoog			
	Midden		3, 4, 6, 8	5
	Laag		1, 7	2

Op strategisch-, financieel-, operationeel- en compliance gebied zijn in 2018 geen risico's tot uiting gekomen met belangrijke impact.

Compliance

Naleving van de wet- en regelgeving, inclusief zelfregulering van de sector, behoort tot de primaire taken van Human, die de principes en regelingen Governancecode Publieke Omroep naleeft. Er is verder een focus op compliance bij de Mediawet, Aanbestedingswet, Wet normering topinkomens, CIPO en richtlijnen vanuit het Commissariaat voor de Media. Door laatstgenoemde externe toezichthouder zijn in 2018 aan Human geen boetes opgelegd voor overtreding van de Mediawet.

Het doorleven van de grootste risico's en onzekerheden is essentieel en maakt integraal onderdeel uit van de interne bedrijfscultuur. Het compliance-proces kent zowel een systeemgerichte als een mensgerichte aanpak. De combinatie van deze twee belangrijke fundamenten ondersteunt de leiding van Human bij het behalen van haar compliance-doelstellingen en draagt bij aan de creatie van een compliance-bewuste cultuur.

De onafhankelijke en objectieve compliance-officer van Human, in de persoon van Elise Beukelman, ziet continu toe op integer handelen en levert een belangrijke bijdrage aan een aantoonbaar integere bedrijfsvoering. Onder meer door het geven van voorlichting, het delen van kennis, het aanspreken op integer handelen en het monitoren van de naleving van integriteitsgerelateerde wet- en regelgeving en het integriteitsbeleid van Human, draagt de compliance-officer bij aan het integer handelen van de directeur, de medewerkers en de andere organen binnen Human.

Rapportage Governancecode Publieke Omroep

Een belangrijk inzicht in risicobeheersing door Human, met name met het oog op compliance, rechtmatigheid en transparantie vormt de Governancecode Publieke Omroep 2018. Deze governancecode is door de Raad van Bestuur NPO vastgesteld op 19 december 2017 en trad in werking op 1 januari 2018. Regeling C (Beloningskader; 'BPPO') is reeds (gewijzigd en opnieuw) vastgesteld op 3 oktober 2017 en in werking getreden per 5 oktober 2017. De code is opgebouwd rond 7 principes die zijn uitgewerkt in bepalingen en 3 regelingen.

In deze rapportage wordt ingegaan op de stand van zaken rond de implementatie en naleving van genoemde richtlijnen en regelingen in het verslagjaar 2018.

Principe 1 Cultuur (Bindend)

Het bestuur creëert een cultuur die bijdraagt aan de onafhankelijkheid en integriteit van de media-organisatie en die erop is gericht de publieke mediaopdracht te vervullen, ook op de lange termijn.

De cultuur van Human kenmerkt zich, geheel in lijn met zijn humanistische traditie, door onafhankelijkheid, openheid en integriteit. De Raad van Toezicht en de bestuurder zien nauwgezet toe op het waarborgen van deze waarden. De Governance Code Publieke Omroep is daarvoor een belangrijke leidraad. De principes en aanbevelingen zijn ter kennis gebracht van alle betrokkenen en zijn te raadplegen op het intranet. In alle relevante contracten – zowel CAO als freelance – wordt verwezen naar de governancecode waarbij contractanten zich akkoord verklaren met de inhoud.

De zakelijk leider is als compliance-officer de aangewezen contactpersoon voor die gevallen waarin sprake is van een meldingsplicht voor medewerkers en overige functionarissen. Zij is in deze hoedanigheid tevens de vertrouwenspersoon. De richtlijnen en het belang van naleving zijn aan de medewerkers kenbaar gemaakt.

Principe 2 Integer handelen (Bindend)

Voorzitter en leden van zowel het bestuur als de raad van toezicht en overige medewerkers van de mediaorganisatie handelen integer. Door openheid en aanspreekbaarheid voorkomen zij dat hun persoonlijke belangen met die van de mediaorganisatie verstrengeld raken.

Human hecht groot belang aan het bevorderen van een cultuur waarin alle medewerkers op de hoogte zijn van het integriteitsbeleid en dat er op een open wijze over normen en waarden kan worden gesproken. In 2018 heeft Human een Gedragscode (inclusief Beleid Ongewenst Gedrag) opgesteld waarin de verantwoordelijkheid en de criteria voor gedrag en omvang voor alle medewerkers zijn opgenomen. Integriteit, professionaliteit, verantwoording en transparantie zijn hierbij de uitgangspunten.

Bij indiensttreding en jaarlijks worden alle CAO-medewerkers en de Raad van Toezicht-leden verzocht om opgave te doen van al hun nevenfuncties, financiële belangen of beleggingen en het ontvangen/verstrekken van geschenken. De nevenfuncties van topfunctionarissen worden gepubliceerd alsmede de ontvangen en gegeven geschenken met een waarde van meer dan 50 euro.

Voor wat betreft de beloningen/onkostenvergoedingen zijn de omroepbrede CAO-regels van toepassing op alle topfunctionarissen. Voor de leden van de Raad van Toezicht geldt een vacatieregeling en onkostenvergoedingsregeling. Eén en ander wordt nader toegelicht in de jaarrekening.

De uitkomst van de jaarlijkse informatieverstrekking door alle medewerkers en toezichthouders over 2018 gaf geen aanleiding tot het nemen van maatregelen. Gevallen van fraude, misbruik of oneigenlijk gebruik en afwijkingen van de integriteitscode zijn ons niet gemeld en anderszins ook niet bekend.

Voor het overige zijn de onderdelen van deze richtlijn betreffende belangenverstrengeling en aanbesteding van belang:

- Indien met een opdracht meer dan € 50.000 is gemoeid, moet bij ten minste drie organisaties/bedrijven een offerte worden aangevraagd. Dit is niet van toepassing indien het een opdracht tot het maken van een televisie- of radioprogramma, dan wel internetcontent, dan wel de uitzonderingen genoemd in de Europese aanbestedingsrichtlijnen betreft. Daarmee is de werkingssfeer van deze bepaling sterk gelimiteerd. De zakelijk leider draagt zorg voor navolging van deze richtlijn. In 2018 hebben zich geen casussen voorgedaan.
- Een accountant is ten hoogste vijf jaren achtereenvolgend verbonden aan een media-instelling als degene die de jaarstukken controleert. Toegestaan is dat binnen een kantoor aansluitend

wederom voor ten hoogste vijf jaren een andere accountant met de controle wordt belast, mits in dat geval het kantoor waarborgt dat een nieuw team medewerkers bij de controle wordt ingezet. In 2018 heeft Human in lijn met de besluitvorming van de VPRO besloten om, na 6 jaar, van accountant te veranderen.

Principe 3 Relatie bestuur en raad van toezicht (Aanbeveling)

Het bestuur en de raad van toezicht zijn, ieder vanuit hun eigen rol, verantwoordelijk voor de governance van de mediaorganisatie en ontwikkelen daarvoor permanent hun deskundigheid en professionaliteit.

Human heeft de organisatie zoveel mogelijk ingericht conform de aanbevelingen voor de bestuurlijke organisatie van de Governancecode Publieke Omroep. Deze geeft gedragsregels voor topfunctionarissen en toezichthouders, voor de inrichting van de organisatie van omroepinstellingen - inclusief de verhouding tussen toezicht en bestuur - voor de honorering van functionarissen en toezichthouders, verslaglegging van werkzaamheden en voor de wijze waarop leden invloed kunnen uitoefenen.

Er is binnen Human een helder onderscheid tussen (de taken en verantwoordelijkheden van) het bestuur en de Raad van Toezicht. Met de huidige two tier-structuur (besturend orgaan en toezichthoudend orgaan) voldoet Human aan de eisen vastgelegd in de richtlijn.

De Raad van Toezicht evalueert jaarlijks zijn functioneren buiten aanwezigheid van het bestuur en voert eenmaal per jaar met het bestuur een gesprek over het functioneren. De gesprekken worden schriftelijk vastgelegd. Het bestuur en (de leden van) de Raad van Toezicht werken permanent aan de eigen ontwikkeling onder meer door kritische (zelf)reflectie, coaching en het bijwonen van relevante conferenties.

Principe 4 Bestuur (Aanbeveling)

Het bestuur is deskundig en oefent zijn taken en bevoegdheden, met inachtneming van wet- en regelgeving en de statuten, uit in het belang van de mediaorganisatie en de uitvoering van de publieke mediaopdracht.

Het eenhoofdig bestuur van Human is onder meer verantwoordelijk voor zorgvuldige besluitvorming wat betreft procedure, proces en inhoud; het realiseren van de doelstellingen, de strategie en het (financiële) beleid; het realiseren en borgen van de transparantie, onafhankelijkheid en integriteit van Human; het (laten) naleven van alle relevante wetten en regels, waaronder de Mediawet 2008 en de Governancecode Publieke Omroep; het beheersen van de risico's van de ondernemingsactiviteiten en voor de juiste besteding van de middelen van Human; de verslaggeving en rapportages over de prestaties van de mediaorganisatie en tijdige en adequate informatievoorziening naar de Raad van Toezicht. Het bestuur draagt er zorg voor dat de Raad van Toezicht zijn toezichthoudende taak optimaal kan uitvoeren.

De taken en bevoegdheden van het bestuur zijn vastgelegd in de statuten. Daarin is ook vastgelegd voor welke besluiten van het bestuur de voorafgaande goedkeuring of vaststelling door, dan wel instemming van de RvT noodzakelijk is. Tevens zijn in de statuten de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van het bestuur ten opzichte van de Algemene (leden)vergadering vastgelegd.

Principe 5 Raad van Toezicht (Aanbeveling)

De raad van toezicht is deskundig en onafhankelijk en richt zich bij het vervullen van zijn taken, met inachtneming van wet- en regelgeving en de statuten, naar het belang van de mediaorganisatie en de uitvoering van de publieke mediaopdracht.

De taken en bevoegdheden van de Raad van Toezicht zijn vastgelegd in de statuten. In de statuten zijn tevens de bevoegdheden ten opzichte van de Algemene (leden)vergadering vastgelegd. De Raad van Toezicht heeft tot zijn taken en bevoegdheden onder meer het toezicht houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken bij de mediaorganisatie, waaronder het toezicht op de naleving van de Governancecode; het goedkeuren van de begroting, de strategie en eventuele fusies; het benoemen, schorsen en ontslaan van het bestuur.

De Raad van Toezicht hanteert voor zijn leden heldere profielen met taken en competenties, bij vacatures wordt, na evaluatie, het betreffende vacante profiel openbaar gemaakt. De Raad van Toezicht komt minimaal viermaal per jaar bijeen.

Principe 6 Risicobeheersing (Bindend)

Het bestuur is verantwoordelijk voor een goed systeem van risicobeheersing, maakt de risico's die aan de activiteiten zijn verbonden kenbaar en draagt zorg voor sluitende interne processen, procedures en externe verslaggeving, voorzien van een controleverklaring door een externe accountant. De raad van toezicht heeft hierbij een toezichthoudende taak.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het beheersen van de risico's verbonden aan de strategie en de activiteiten van de organisatie, het handelen van medewerkers en de maatschappelijke positionering van de organisatie. In principe bespreekt het bestuur in elke vergadering van de Raad van Toezicht de risicoanalyses en minstens eenmaal per jaar de werking van de risicobeheersings- en controlesystemen, alsmede noodzakelijk geachte aanpassingen.

Bestuur en Raad van Toezicht zijn zich zeer bewust van het goede voorbeeldgedrag dat zij als leidinggevende(n) en toezichthouders dienen te geven inzake onder meer betrouwbaarheid, integriteit, dienstbaarheid, functionaliteit, onafhankelijkheid, transparantie, zorgvuldigheid en motivatie.

De onafhankelijkheid van onze programmamakers wordt gewaarborgd in vastgelegde afspraken met onze samenwerkingspartners. Een redactiestatuut ziet toe op de noodzakelijke waarborging van journalistieke kwaliteit en onafhankelijkheid binnen onze netwerk-organisatie en in tijden van integrale programmering.

Human heeft in 2018 geen schenkingen gedaan aan derden en voldoet daarmee aan de nieuwe beleidsregel verenigingsactiviteiten.

De Raad van Toezicht benoemt de externe accountant na advies van het bestuur. Human wisselt na maximaal vijf jaar van accountant. Die wisseling betreft in elk geval de persoon/partner en de overige leden van het team, maar niet per se ook het kantoor waaraan de persoon/partner en de teamleden verbonden zijn. Human heeft in nauwe afstemming met de VPRO in 2018 besloten om na 6 jaar van kantoor te wisselen. Na een uitvraag bij 3 grote kantoren en op basis van gesprekken en een scoresheet is unaniem gekozen voor PwC.

Principe 7 Verantwoording (Bindend)

Het bestuur en de raad van toezicht spreken elkaar aan, vanuit ieders verantwoordelijkheid, op hun functioneren en leggen over hun werkzaamheden actief openbare verantwoording af.

Het principe bepaalt de eisen waaraan de verslaglegging van de activiteiten van de omroepinstellingen moet voldoen. Human legt op allerlei verschillende niveaus verantwoording af over het gevoerde beleid.

In het jaarverslag ten behoeve van de Algemene Ledenvergadering (ALV) doen de Raad van Toezicht en het Bestuur conform het bepaalde in de statuten, integraal verslag van het gevoerde

beleid inclusief rekening en verantwoording in de vorm van de jaarrekening met accountantsverklaring.

De jaarrekening wordt opgesteld conform de eisen in het Handboek Financiële Verantwoording en wordt voorgelegd aan het Commissariaat voor de Media. Voorts legt de Raad van Toezicht jaarlijks een jaarplan inclusief begroting voor aan de ALV waarin strategie en toekomstig beleid worden toegelicht.

Ten slotte stelt het bestuur jaarlijks, conform artikel 31 b van de WOR een sociaal jaarverslag op waarin ingegaan wordt op de ontwikkelingen op het terrein van het personeelsbeleid. Dat verslag wordt besproken met de personeelsvertegenwoordiging.

Voor de verslaglegging 2018 geldt dat deze zal zijn afgerond voor 1 mei 2019. Daarmee voldoet Human aan de eisen van de richtlijn inzake algemene en financiële verslaglegging.

In de verklaring governance en interne beheersing verklaart het bestuur dat in het bestuursverslag informatie wordt verschaft conform RJ 400.108 en 400.122 en dat het bestuursverslag voldoet aan de beleidsregels van het Commissariaat voor de Media ten aanzien van de governance en interne beheersing.

Human draagt verder zorg voor:

- Administratieve organisatie en maatregelen van interne controle, inclusief systeem van informatievoorziening aan werkprocessen.
Vanaf 2016 heeft Human een overeenkomst met de VPRO om het media-aanbod te verzorgen. In diverse Service Level Agreements (SLA) is precies vastgelegd aan welke voorwaarden beide partijen moeten voldoen. De financiële en productionele processen zijn gedetailleerd vastgelegd.
- Kwaliteitsborging: kwaliteit van prestaties én werkprocessen.
Financiële borging vindt plaats op basis van het handboek financiële verantwoording en de interne regelingen met betrekking tot de Administratieve Organisatie (VPRO). Het verzorgen van het media-aanbod is opgedragen aan de VPRO waarbij rapportage aan de opdrachtgever (Human) een cruciale rol speelt. Inhoudelijke en financiële nacalculaties worden met alle betrokkenen doorgesproken en vastgelegd in het financiële systeem. Voor de programmasector gelden afspraken rond evaluatie van programma's in redacties, met de hoofdredactie, de wekelijkse medewerkersbijeenkomst, de Programmaraad en het management van de NPO-zenders en netten.

Regeling A Melden vermoedens van misstanden (Bindend)

In het kader van deze regeling is Sanne Breimer, Hoofd Online, aangesteld als vertrouwenspersoon. Begin 2018 zijn in navolging van de VPRO afspraken gemaakt met het bureau BING zodat werknemers van Human de keus hebben zich te wenden tot een interne of externe vertrouwenspersoon. Er hebben zich in 2018 geen meldingen voorgedaan. Kennis is genomen van de Wet Huis voor de Klokkenluiders. Human acht de uitgangspunten van deze wet van groot belang, maar heeft hem niet geïmplementeerd omdat ons personeelsbestand minder de gestelde 50 medewerkers telt.

Regeling B Commissie ter bevordering van goed bestuur en Integriteit Publieke Omroep (CIPO, Bindend)

Human onderschrijft de taakstelling van CIPO en vraagt de commissie waar nodig om advies. Human wijst zijn medewerkers op het bestaan van CIPO.

Regeling C Beloningskader Presentatoren in de Publieke Omroep (BPPO, Bindend)

Alle bij Human werkzame presentatoren ontvangen een jaarhonorarium dat binnen de gestelde normen valt. Human voldoet dus aan deze richtlijn en rapporteert hierover jaarlijks aan de NPO.

Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

Op 25 mei 2018 is de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) ingevoerd. De Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) geldt dan niet meer. In verband met de invoering van de AVG zijn binnen de VPRO en Human de volgende stappen ondernomen:

- Er is een register aangelegd (een overzicht in Excel opgesteld) van de verschillende gegevensverwerkingen binnen de VPRO (per afdeling) en Human.
- Er is een incidentenregister aangelegd (Excel overzicht) voor de VPRO en de Human waarin iedere organisatie haar incidenten met betrekking tot persoonsgegevens kan registreren (waaronder mogelijke datalekken).
- Er is onderzocht of er een PIA (privacy impact assessment) uitgevoerd moet worden voor bepaalde vormen van persoonsgegevens verwerking.
- Er is een privacy beleid uitgewerkt.
- Er is als onderdeel van het privacy beleid een klantenprotocol opgesteld, waarin duidelijk is omschreven welke persoonsgegevens de VPRO en Human van klanten kunnen verzamelen, voor welke doeleinden, hoe lang en wat de rechten van de 'klanten' zijn.
- Er is als onderdeel van het privacy beleid een nieuw privacy statement opgesteld.
- Er is een verwerkersovereenkomst opgesteld tussen VPRO en Human.
- Er is geïnventariseerd met welke externe partijen wordt samengewerkt waarbij persoonsgegevens worden uitgewisseld. Hierbij wordt gekeken met welke partijen een verwerkersovereenkomst moet worden gesloten.
- Het protocol datalekken is aangepast.
- Er is een presentatie gegeven voor de medewerkers.
- Er is door ICT een gebruikershandleiding geschreven met regels over het gebruik van devices (laptops, telefoons etc.) en het omgaan met persoonsgegevens en andere vertrouwelijke informatie.
- Er zijn trainingen voor de medewerkers gegeven.

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht heeft als taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken van de vereniging. De Raad van Toezicht staat het bestuur gevraagd en ongevraagd met raad ter zijde. Bij de vervulling van zijn taak richt de Raad van Toezicht zich naar het belang van de vereniging, rekening houdend met het gemeenschappelijk belang van het bestel van publieke media-instellingen (artikel 15, lid 2 van de verenigingsstatuten). De Raad van Toezicht is onder meer verantwoordelijk voor goedkeuring van het beleidsplan, de begroting en de jaarrekening.

Samenstelling

Op 31 december 2018 bestond de Raad van Toezicht uit vijf leden, met ieder een eigen aandachtsgebied (algemeen bestuurlijk toezicht en de relatie met overheid en politiek, organisatieontwikkeling, financiën, juridische aangelegenheden, media, journalistiek, filosofie).

<i>Naam</i>	<i>Functie</i>	<i>Einddatum 1^e termijn</i>	<i>Einddatum 2^e termijn</i>
Magdeleen Sturm	Voorzitter		1 juni 2021
Sem Bakker	Vicevoorzitter		6 november 2022
Wim Boonstra	Lid	26 juni 2020	
Haroon Sheikh	Lid	28 september 2019	
Yvonne Zonderop	Lid	11 juni 2021	

Commissies

De Raad van Toezicht wordt bijgestaan door twee vaste commissies: de auditcommissie en de Programmaraad.

De auditcommissie, bestaande uit Wim Boonstra (voorzitter) en Haroon Sheikh, bereidt de besluitvorming van de Raad van Toezicht voor op het gebied van de financiële aangelegenheden. De auditcommissie adviseert de Raad over de jaarlijks te nemen goedkeuringsbesluiten inzake jaarrekening en begroting, de werking van de interne risicobeheersing en controlesystemen en de naleving daarvan. De auditcommissie voert regulier overleg met het bestuur en de zakelijk leider en onderhoudt contact met de externe accountant. In 2018 vergaderde de auditcommissie 4x met de directeur en zakelijk leider, waarvan 1x in het bijzijn van de controlerend accountant. In 2018 is in nauw overleg met de VPRO besloten om na 6 jaar over te gaan naar een nieuwe accountant. Op 12 juli en 13 september hebben een vooroverleg en een kick-off plaatsgevonden tussen de VPRO, Human en PWC. Op 9 november heeft een bijeenkomst plaatsgevonden met auditcommissie, directeur en zakelijk leider met deze nieuwe accountant. Voor een opsomming van de door de auditcommissie geïdentificeerde risicogebieden, waarover de directie in het kader van het risicomanagement periodiek rapporteerde, wordt verwezen naar paragraaf 2.5.

De Programmaraad adviseert de Raad van Toezicht en het bestuur over het te voeren programmabeleid en toetst gerealiseerde programma's aan het vastgestelde beleid. De Programmaraad bestaat uit 14 leden afkomstig uit het maatschappelijke netwerk van Human en de mediawereld. Onder voorzitterschap van Raad van Toezicht-lid Yvonne Zonderop kwam de Programmaraad in 2018 vier keer in reguliere vergadering bijeen, op 26 maart, 4 juni, 10 september en 5 november. Op 13 december vond de jaarlijkse ontmoeting met de Raad van Toezicht plaats. De verslagen van de vergaderingen worden besproken in de Raad van Toezicht.

Activiteiten

De Raad van Toezicht kwam in 2018 zesmaal in reguliere vergadering bijeen. In 2018 kwam de Raad van Toezicht vijf keer in reguliere vergadering bijeen. Op 22 februari (afwezig Wim Boonstra), 19 april, 28 juni, 11 oktober en 26 november (afwezig Yvonne Zonderop) betrof het reguliere vergaderingen. Op 13 december (afwezig Wim Boonstra) vond een korte vergadering plaats voorafgaand aan de ontmoeting met de Programmaraad.

De reguliere vergaderingen van de Raad van Toezicht hebben de volgende vaste agendapunten:

- Financiële ontwikkeling op basis van rapportages directeur en zakelijk leider.
- Risicoanalyse en -management.
- Naleving wet- en regelgeving, ook als uitdrukking van een organisatiecultuur die is gericht op de vervulling van de publieke media-opdracht.
- Lopende juridische procedures.
- Verenigingsactiviteiten.
- Ledenwerving en politieke lobby voor erkenning.
- Actuele ontwikkelingen in het mediabeleid van de overheid.
- De algemene gang van zaken bij Human (o.a. Jaarplan 2018, personeel, samenwerkingspartners).

In 2018 zijn verder de volgende onderwerpen aan de orde geweest:

- Goedkeuring van Jaarrekening 2017 en het Jaarverslag 2017, na bespreking met de controlerend extern accountant (EY).
- Jaarplan 2018 (doelstellingen en evaluatie)
- Goedkeuring en begroting 2019 en Jaarplan 2019.
- Zelfonderzoek Human en visitatie.
- Onderzoekrapport Motivaction 'representatie en herijking marketingactiviteiten Human'(2018).
- Ontwikkeling van de programmering. Deze werd getoetst aan de hand van de stappen die vermeld zijn in het Jaarplan 2018.
- Toekomstverkenning om van aspirant-omroep door te groeien naar omroep met een volwaardige erkenning en tegelijkertijd met borging van de integratie van het levensbeschouwelijk en maatschappelijk netwerk.
- Positioneringstraject en ledenwerfcampagne.
- Ontwikkeling van de Vereniging, inclusief de toetsing daarvan aan het Jaarplan 2018.
- Voorbereiding en evaluatie Algemene Ledenvergadering.
- Nieuwe accountant.
- Casus Trouw: onjuiste berichtgeving In de Leeuwenhoek.
- Samenwerking met de VPRO.

De evaluatie van de Raad van Toezicht over zijn functioneren 2018 heeft plaatsgevonden op 7 maart 2019. Hierbij waren geen medewerkers van Human aanwezig. Tijdens de evaluatie is onder meer aandacht besteed aan de onderwerpen die worden genoemd in de Beleidsregel Governance (Commissariaat voor de Media) en de Governancecode (Commissie Integriteit Publieke Omroep). De RVT heeft geconstateerd dat de invulling van het toezicht voldoet aan de daaraan gestelde eisen, waarbij het zijn van klankbord, gezien de ontwikkelingsfase van Human, terecht veel aandacht krijgt. Op basis van de evaluatie is besloten om genomen besluiten nog preciezer vast te leggen, om de traceerbaarheid te vergroten.

Overige vergaderingen en bijeenkomsten

In het kader van de samenwerkingsovereenkomst tussen Human en VPRO kwamen delegaties van de Raden van Toezicht van beide omroepen, in het bijzijn van de directies, eenmaal bijeen, op 20 april. Aan de orde kwamen de verkenning van het gezamenlijke toekomstperspectief en het verloop van de samenwerking. Aan de hand van de evaluaties van de samenwerkingsovereenkomsten en de SLA's werd geconstateerd dat beide organisaties op efficiënte wijze de samenwerking gerealiseerd hebben.

De jaarlijkse vergadering met de Personeelsvertegenwoordiging vond plaats op 26 november. Namens de Raad van Toezicht waren de voorzitter en vice-voorzitter aanwezig.

Op 18 juni vond een tussentijdse evaluatie plaats met de directeur en op 26 november het beoordelingsgesprek. Beide gesprekken werden gevoerd door de voorzitter en de vice-voorzitter.

Op 16 maart nam de voorzitter en de vice-voorzitter, samen met de directeur, deel aan de Governance-bijeenkomst van CIPO over organisatiecultuur en integriteit.

De voltallige Raad van Toezicht was op 10 juni aanwezig bij de Algemene Ledenvergadering van de Vereniging Investeer in Human.

Afzonderlijk en incidenteel bezoeken de leden van de Raad van Toezicht vergaderingen van de Programmaraad, maandagochtendbijeenkomsten van medewerkers en programmatische evenementen en premières van Human.

Op 10 juli vergaderden Magdeleen Sturm en Haroon Sheikh, samen met de directeur, met een bestuursdelegatie van het Humanistisch Verbond. De evaluatie van de samenwerking en het gezamenlijke perspectief kwamen aan de orde.

Op 13 april vond de evaluatie plaats van de publieke private samenwerking met het bestuur en de directie van Stichting Brainwash. Human werd vertegenwoordigd door Raad van Toezicht leden Yvonne Zonderop en Sem Bakker en de directeur.

Verklaring governance en interne beheersing

Teneinde de jaarrekening zinvol te kunnen interpreteren, verschaft het bestuursverslag conform RJ 400.108 informatie over de Vereniging investeer in Human (hierna te noemen Human).

Conform RJ 400.122 is in het bestuursverslag ook informatie opgenomen over de toepassing van de Governancecode Publieke Omroep 2018, die fungeert als gedragscode. Het bestuursverslag voldoet aan de specifieke voorschriften van Principe 7 van de Governancecode Publieke Omroep 2018. Principe 7 betreft de openbare verantwoording door het bestuur en de raad van toezicht van Human van hun functioneren. Principe 7 is door de Raad van Bestuur van de NPO op grond van het bepaalde in artikel 2.3, tweede lid, van de Mediawet 2008, juncto artikel 2.10, tweede lid, aanhef en onder c, en artikel 2.60, eerste lid, bindend vastgesteld voor de landelijke publieke media-instellingen.

Het bestuursverslag voldoet ook aan de beleidsregels van het Commissariaat voor de Media van 26 september 2017 ten aanzien van de governance en interne beheersing van de NPO, de RPO en de landelijke en regionale publieke media-instellingen (Staatscourant, 12 oktober 2017, nummer 57731).

Hilversum, 18 april 2019.

Mede namens de Raad van Toezicht,

Willemien van Aalst
Directeur/ Hoofdredacteur

Jaarrekening

Balans per 31 december 2018
(na resultaatbestemming)

		31 december 2018		31 december 2017	
		€	€	€	€
<i>Vlottende activa</i>					
Vorraden					
Onderhanden werken	(1)		808.001		894.295
Vorderingen					
Handelsdebiteuren	(2)	56.402		61.180	
Belastingen en premies sociale					
Verzekeringen		0		0	
Overige vorderingen	(3)	281.448		269.605	
Overlopende activa	(4)	4.690		4.690	
			342.540		335.475
Liquide middelen					
Bank	(5)		1.992.450		2.396.407
			<u>3.142.991</u>		<u>3.626.177</u>

		31 december 2018		31 december 2017	
		€	€	€	€
Eigen vermogen					
Algemene reserve	(6)	616.774		338.588	
Reserve voor media-aanbod	(7)	500.000		500.000	
			1.116.774		838.588
Voorzieningen					
Jubilea	(8)	17.379		12.624	
Loopbaanontwikkeling	(9)	23.867		19.600	
			41.246		32.224
Kortlopende schulden					
Schulden aan leveranciers	(10)	558.750		970.537	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	(11)	113.475		112.766	
Overige schulden	(12)	262.549		632.451	
Overlopende passiva	(13)	1.050.197		1.039.611	
			1.984.971		2.755.365
			<u>3.142.991</u>		<u>3.626.177</u>

Exploitatierkening 2018 volgens de categoriale indeling

In €

	2018	2017
Baten		
Media-aanbod (14)	6.985.539	7.351.715
Programmagebonden eigen bijdragen (14)	753.422	495.731
Opbrengst overige nevenactiviteiten (15)	17.213	25.216
Opbrengst Verenigingsactiviteiten (16)	660.729	618.786
Overige bedrijfsopbrengsten	0	0
<i>Som der bedrijfsopbrengsten</i>	8.416.903	8.491.448
Lasten		
Lonen en salarissen (17)	1.544.681	1.347.883
Sociale lasten (18)	435.143	389.617
Afschrijvingen op materiële vaste activa	0	0
Directe productiekosten (19)	5.458.751	5.693.603
Overige bedrijfslasten (20)	647.355	448.458
<i>Som der bedrijfslasten</i>	8.085.930	7.879.561
Bedrijfsresultaat	330.973	611.887
Financieel resultaat		
Rentebaten en inkomsten uit beleggingen	408	3.604
Rentelasten en soortgelijke kosten	0	0
<i>Som der financiële baten en lasten</i>	408	3.604
Saldo uit gewone bedrijfsuitoefening	331.381	615.491
Over te dragen reserve voor media-aanbod	-53.195	-385.384
Exploitatieresultaat na overdracht	278.186	230.107
FTE gemiddeld	27,2	26,3
FTE ultimo	28,3	28,8

Toelichting op de exploitatierekening over 2018 per kostendrager (Model IV)

In €

	Radio	Televisie	Overig media-aanbod
Baten			
Media-aanbod	440.000	4.784.342	725.286
Media-aanbod (bijdrage frictiekosten)	0	0	0
Programmagebonden eigen bijdragen	0	753.422	0
Opbrengst programmabladen	0	0	0
Opbrengst overige nevenactiviteiten	0	0	0
Opbrengst Verenigingsactiviteiten	0	0	0
Overige bedrijfsopbrengsten	0	0	0
<i>Som der bedrijfsopbrengsten</i>	440.000	5.537.764	725.286
Lasten			
Lonen en salarissen	26.726	694.064	323.359
Sociale lasten	11.382	213.458	82.540
Afschrijvingen op materiële vaste activa	0	0	0
Bijzondere waardevermindering vlottende activa	0	0	0
Directe productiekosten	399.100	4.528.717	270.083
Overige bedrijfslasten	1.420	67.928	60.669
Toerekening organisatiekosten	0	0	0
<i>Som der bedrijfslasten</i>	438.628	5.504.167	736.651
Bedrijfsresultaat	1.372	33.597	-11.365
Financieel resultaat			
Opbrengst deelnemingen	0	0	0
Rentebaten en inkomsten uit beleggingen	0	0	0
Waardeverandering van vorderingen vaste activa	0	0	0
Waardeverandering van beleggingen & effecten	0	0	0
Rentelasten en soortgelijke kosten (-/-)	0	0	0
<i>Som der financiële baten en lasten</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Exploitatieresultaat voor toerekeningen	1.372	33.597	-11.365
Toerekening resultaat niet-programmagebonden EB	0	17.213	0
Saldo uit gewone bedrijfsuitoefening	1.372	50.810	-11.365
Over te dragen reserve voor media-aanbod	0	-40.817	0
Exploitatieresultaat na overdracht	1.372	9.993	-11.365
FTE gemiddeld	0,6	14,0	6,1
FTE ultimo	0,6	14,0	6,1

	Neven-activiteiten	Vereniging	Organisatiekosten	Totaal 2018
Baten				
Media-aanbod	0	0	1.035.911	6.985.539
Media-aanbod (bijdrage frictiekosten)	0	0	0	0
Programmagebonden eigen bijdragen	0	0	0	753.422
Opbrengst programmabladen	0	0	0	0
Opbrengst overige nevenactiviteiten	17.213	0	0	17.213
Opbrengst Verenigingsactiviteiten	0	660.729	0	660.729
Overige bedrijfsopbrengsten	0	0	0	0
<i>Som der bedrijfsopbrengsten</i>	17.213	660.729	1.035.911	8.416.903
Lasten				
Lonen en salarissen	0	63.276	437.256	1.544.681
Sociale lasten	0	16.151	111.612	435.143
Afschrijvingen op materiële vaste activa	0	0	0	0
Bijzondere waardevermindering van vlottende activa	0	0	0	0
Directe productiekosten	0	260.851	0	5.458.751
Overige bedrijfslasten	0	19.910	497.428	647.355
Toerekening organisatiekosten	0	22.763	-22.763	0
<i>Som der bedrijfslasten</i>	0	382.951	1.023.533	8.085.930
Bedrijfsresultaat	17.213	277.778	12.378	330.973
Financieel resultaat				
Opbrengst deelnemingen	0	0	0	0
Rentebaten en inkomsten uit beleggingen	0	408	0	408
Waardeverandering van vorderingen vaste activa	0	0	0	0
Waardeverandering van beleggingen & effecten	0	0	0	0
Rentelasten en soortgelijke kosten (-/-)	0	0	0	0
<i>Som der financiële baten en lasten</i>	<i>0</i>	<i>408</i>	<i>0</i>	<i>408</i>
Exploitatieresultaat voor toerekeningen	17.213	278.186	12.378	331.381
Toerekening resultaat niet-programmagebonden EB	-17.213	0	0	0
Saldo uit gewone bedrijfsuitoefening	0	278.186	12.378	331.381
Over te dragen reserve voor media-aanbod	0	0	-12.378	-53.195
Exploitatieresultaat na overdracht	0	278.186	0	278.186
FTE gemiddeld	0	1,1	5,4	27,2
FTE ultimo	0	1,1	6,5	28,3

Toelichting op nevenactiviteiten per cluster 2018 (Model VI)

	Cluster 1	Totaal 2018
Baten		
Programmagebonden eigen bijdragen	0	0
Opbrengst programmabladen	0	0
Opbrengst overige nevenactiviteiten	17.213	17.213
Overige bedrijfsopbrengsten	0	0
<i>Som der bedrijfsopbrengsten</i>	17.213	17.213
Lasten		
Lonen en salarissen	0	0
Sociale lasten	0	0
Afschrijvingen op materiële vaste activa	0	0
Bijzondere waardevermindering van vl. activa		
Directe productiekosten	0	0
Overige bedrijfslasten	0	0
Toerekening organisatiekosten	0	0
<i>Som der bedrijfslasten</i>	0	0
Bedrijfsresultaat	17.213	17.213
Financieel resultaat		
Opbrengst deelnemingen	0	0
Rentebaten en inkomsten uit beleggingen	0	0
Waardeverandering van vorderingen vaste activa	0	0
Waardeverandering van beleggingen & effecten	0	0
Rentelasten en soortgelijke kosten (-/-)	0	0
<i>Som der financiële baten en lasten</i>	0	0
Exploitatieresultaat voor toerekening Eigen Bijdrage	17.213	17.213

Alle inkomsten kwamen in 2018 netto binnen (na inhouding distributie fee etc.) aangezien deze werkzaamheden geheel zijn uitbesteed aan de VPRO.

Kasstroomoverzicht over 2018

	2018	2017
I. Kasstroom uit operationele activiteiten		
Exploitatieresultaat	278.186	230.107
Aanpassen voor:		
Afschrijving vaste activa	0	0
Mutatie voorziening	9.022	4.856
Bruto kasstroom uit operationele activiteiten	287.208	234.963
Mutatie voorraden	86.294	-412.633
Mutatie vorderingen	-7.065	-148.353
Mutatie kortlopende schulden	-770.394	1.085.193
Netto kasstroom uit operationele activiteiten	-403.957	759.170
II. Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings in (im)materiële vaste activa	0	0
Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa	0	0
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	0	0
III. Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Ontvangsten uit langlopende schulden	0	0
Aflossing van langlopende schulden	0	0
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	0	0
Mutatie liquide middelen I- II + III	-403.957	759.170
Liquide middelen einde boekjaar	1.992.450	2.396.407
Liquide middelen begin boekjaar	2.396.407	1.637.237
Mutatie liquide middelen	-403.957	759.170

Sponsorbijdragen en bijdragen van derden (model VII)

Specificatie: Aansluiting subsidies in de exploitatie

Titel Media aanbod	Organisatie	Totale bijdrage	CoBO-fonds	Mediafonds	NPO-fonds
Een nieuwe morgen	Mediafonds	115000		115.000	
Vrijheidsstrijder	Mediafonds	125.000		125.000	
Duivelse Dilemma De Creep	NPO-fonds	2.783			2.783
Duivelse Dilemma Een robot voor mama	NPO-fonds	2.783			2.783
Duivelse Dilemma Made in Korea	NPO-fonds	2.783			2.783
Duivelse Dilemma Hunkering	NPO-fonds	2.783			2.783
Duivelse Dilemma Het Verhoor	NPO-fonds	182.760			182.760
2Doc: Maalstroom	NPO-fonds	161.364	-		161.364
2Doc: Moeder aan de lijn	NPO-fonds	131.070			131.070
Sadik en de Panter	NPO-fonds	27.096			27.096
Aansluiting exploitatierekening		753.422	-	240.000	513.422

Specificatie: Aansluiting vermindering van subsidies van voorraad in de balans

Titel Media aanbod	Organisatie	Totale bijdrage	CoBO-fonds	Mediafonds	NPO-fonds
2Doc: Zolang je blijft	NPO-fonds	79.646			79.646
2Doc: Elke dag een zondag	NPO-fonds	111.395			111.395
2Doc: Ik laat je niet alleen	NPO-fonds	81.315			81.315
Aansluiting "vermindering van voorraad" in de balans		272.356	-	-	272.356

Sponsorbijdragen en bijdragen van derden via buitenproducenten

Direct aan buitenproducenten zijn bijdragen toegekend voor in 2018 uitgezonden programma's (In de Leeuwenhoek betrof 4 afleveringen, verder betreft het programma's met 1 aflevering).

Titel Media aanbod	Organisatie	Totale bijdrage	Commerciële bijdrage	CoBO-fonds	Mediafonds	Overige Derden
Een nieuwe morgen	Een van de jongens	-				
Moeder aan de lijn	New AMS	1.197		45.000		1.197 1)
Werken met je handen	De Familie	78.288		79.354		33.288 1)
A stranger came to town	Halal Film	119.354		75.000	125.000	40.000 2)
Niet meer zonder jou	Stormy minutes	200.000		64.354		3)
In de Leeuwenhoek	De Familie	64.354				40.000 4)
		40.000				
Totaal ontvangen bijdragen door buitenproducenten		503.193		263.708	125.000	114.485

- 1) = bijdrage van de producent
- 2) = bijdrage Instituut GAK
- 3) = Mediafondsprijs 2016
- 4) = St. Alzheimer

Specificatie bijdrage derden

Human heeft in opzet de volledigheid van de opbrengsten van rechtstreekse sponsoring aan buitenproducenten afgedwongen in de productieovereenkomsten. Hierin zijn bepalingen opgenomen, dat indien buitenproducenten rechtstreeks aan sponsoring willen doen, dit vooraf aan Human dient te worden overlegd. Vanuit de buitenproducenten heeft Human in 2018 geen meldingen ontvangen.

Programmakosten per domein per platform 2018 (model IX)

	NPO 1	NPO 2	NPO 3	Z@PP(ELIN)	Totaal TV
Domein					
Nieuws					0
Opinie		2.651.882			2.651.882
Sport					0
Samenleving	220.191	1.562.118	198.943		1.981.252
Kennis					0
Expressie		682.673	6.453	181.908	871.034
Amusement					0
Bijzondere kosten					0
Totaal	220.191	4.896.673	205.396	181.908	5.504.168

	NPO Radio 1	NPO Radio 2	NPO 3FM	NPO Radio 4	NPO Radio 5	Totaal Radio
Domein						
Nieuws						0
Opinie	366.000					366.000
Sport						0
Samenleving	72.628					72.628
Kennis						0
Expressie						0
Amusement						0
Bijzondere kosten						0
Totaal	438.628	0	0	0	0	438.628

	Themakanalen TV	Themakanalen Radio	Online	Totaal Overig media-aanbod
Domein				
Nieuws				0
Opinie	1.940		70.000	71.940
Sport				0
Samenleving	45.353		551.991	597.344
Kennis	22.013		45.354	67.367
Expressie				0
Amusement				0
Bijzondere kosten				0
Totaal	69.306	0	667.345	736.651

Grondslagen voor waardering van activa en passiva en resultaatbepaling

Algemeen

Op de jaarrekening zijn de bepalingen en inrichtingseisen van toepassing zoals deze zijn vastgelegd in Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Nadere uitwerking wordt gegeven in het Handboek Financiële Verantwoording Landelijke Publieke Media-instellingen en NPO en Ster uitgegeven door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, geldend voor de omroepinstellingen. Relevante aspecten voor de jaarrekeningen opgenomen in de Mediawet zijn tevens verwerkt in de jaarrekening.

De waardering van activa en passiva vindt plaats tegen verkrijgingsprijs.

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen opbrengstwaarde van de geleverde prestatie en de kosten en andere lasten over het jaar. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben; winsten worden slechts opgenomen voor zover ze op de balansdatum zijn gerealiseerd.

Voorzienbare verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn.

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar, met uitzondering van de toegepaste stelselwijzigingen zoals opgenomen in de desbetreffende paragrafen.

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening kunnen er verschillende oordelen en schattingen zijn gemaakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

Voorraden

Waardering van een eigen productie geschiedt tegen directe kosten. Onder de directe kosten vallen de personele kosten van eigen medewerkers en overige medewerkers, de facilitaire kosten en de overige programmakosten. Kosten die niet direct aan het programma zijn toe te rekenen (bijvoorbeeld die van de directie/programmaleiding en planning media-aanbod, netcoördinatie) maken deel uit van de organisatiekosten.

De waardering van media-aanbod wordt verminderd met de voor dit media-aanbod ontvangen bijdragen van derden. Deze betreffen bijdragen van commerciële sponsors, de Stichting Co-productiefonds Binnenlandse Omroep (CoBO), het Mediafonds, het NPO-fonds en overige derden.

Gereed voor uitzending maar nog niet verspreid media-aanbod wordt op balansdatum individueel beoordeeld. Media-aanbod wordt volledig afgewaardeerd als er door de landelijke publieke media-instelling in overleg met de Raad van Bestuur van de NPO of de door hem gemandateerden definitief is besloten het media-aanbod niet te verspreiden.

Als twee jaar na de eerste voorraadwaardering nog geen beslissing is genomen ten aanzien van het verspreiden van media-aanbod, wordt het betreffende media-aanbod volledig afgewaardeerd. In specifieke gevallen kan hiervan worden afgeweken. Het gaat dan om gevallen waarin wel voldoende zekerheid bestaat over de verspreiding van het media-aanbod, maar niet over het jaar waarin de verspreiding zal plaatsvinden of de verspreiding later dan twee jaar na aankoop of productie zal

plaatsvinden. Dit geldt bijvoorbeeld voor de aankoop van (licenties voor) speelfilms en series die minimaal twee jaar na aankoop ingaan.

Herhalingen

De directe kosten van een eigen productie worden toegerekend aan de eerste verspreiding van deze productie. Alleen indien op het moment van eerste verspreiding schriftelijk is vastgelegd dat dit media-aanbod daadwerkelijk herhaald zal worden én voor de herhaling bekostiging is vastgesteld, mag een deel van de directe kosten worden toegerekend aan de herhaling. Waardering van een herhaling geschiedt tegen maximaal het vastgestelde bekostigingsbedrag.

Aangekochte producties waarbij op basis van contractuele afspraken is betaald voor het recht op herhaling van media-aanbod, worden op balansdatum gewaardeerd, mits schriftelijk is vastgelegd dat dit media-aanbod daadwerkelijk herhaald zal worden én voor de herhaling bekostiging is vastgesteld. Waardering geschiedt tegen maximaal het vastgestelde bekostigingsbedrag.

Alle herhalingen worden drie jaar na de eerste voorraadwaardering volledig afgewaardeerd

Vorderingen

De vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie, inclusief de transactie indien materieel. Voor zover noodzakelijk, is rekening gehouden met een voorziening wegens oninbare vorderingen. Deze wordt op de boekwaarde in mindering gebracht.

Liquide middelen

Liquide middelen (banktegoeden) worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. Pensioenvoorzieningen worden gewaardeerd tegen actuariële grondslagen. De overige voorzieningentegen nominale waarde.

Human heeft de pensioenen ondergebracht bij de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Media (PNO Media). Dit fonds kent per 31 december 2018 een dekkingsgraad van 106% (2017 105,1%) (minimaal vereiste niveau is 104,2%).

Pensioenlasten zijn verantwoord in de periode waarop zij betrekking hebben, een eventuele vordering of schuld wordt per ultimo kalenderjaar op de balans gepresenteerd. Human heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij de instelling waar de pensioenen zijn ondergebracht, anders dan voldoen van toekomstige hogere premies.

Jubileumvoorziening

De jubileumvoorziening betreft een voorziening voor toekomstige jubileumuitkeringen. De voorziening betreft de contante waarde van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op gedane toezeggingen, blijf kans en leeftijd. Bij het tot stand komen van de berekende waarde is rekening gehouden met een rekenrente, gehanteerd bij pensioenregeling 'Artikel 44' uit het PNO pensioenreglement, die jaarlijks door de NPO wordt vastgesteld. Deze rekenrente wordt

gehanteerd voor het contant maken van de toekomstige kasstromen bij de waardering van de voorziening.

Voorziening Loopbaantraject

Deze voorziening wordt gevormd op grond van de CAO voor het omroeperspersoneel en wordt nominaal bepaald.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Dit is meestal de nominale waarde.

Baten en Lasten

Baten

Netto omzet omvat de opbrengsten uit levering van goederen en diensten en gerealiseerde projectopbrengsten uit hoofde van onderhanden projecten onder aftrek van kortingen en dergelijke en van over de omzet geheven belastingen.

Opbrengsten uit de verkoop van goederen worden verwerkt zodra alle belangrijke rechten en risico's met betrekking tot de eigendom van de goederen zijn overgedragen aan de koper.

Verantwoording van opbrengsten uit de levering van diensten geschiedt naar rato van de geleverde prestaties gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in de totaal te verrichten diensten.

Inkomsten uit lidmaatschappen worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

Inkomsten uit donaties worden volledig verantwoord in het jaar van ontvangst.

Overige baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn.

Lasten

Hieronder worden alle uitgaven verstaan, voor zover ze betrekking hebben op het verslagjaar. Deze betreffen de lonen en salarissen, de sociale lasten, de afschrijvingen, de directe productiekosten, de overige bedrijfslasten en de rentekosten. De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen voor waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Alle kosten die niet rechtstreeks samenhangen met de kernactiviteiten en dus verband houden met ondersteunende activiteiten, worden aangemerkt als organisatiekosten. De toerekening van de organisatiekosten aan neven- en verenigingsactiviteiten dient plaats te vinden op bedrijfseconomische grondslagen.

Periodieke rentelasten en soortgelijke lasten komen ten laste van het jaar waarover zij verschuldigd zijn.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

Toelichting op de balans per 31 december 2018

Viottende activa

(1) Onderhanden werk en gereed product met betrekking tot media-aanbod

In de voorraden zijn geen posten inzake herhalingsuitzendingen opgenomen.

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
Vorraad producties	1.080.357	1.134.295
Vooruit ontvangen bijdragen	(272.356)	(240.000)
	<u>808.001</u>	<u>894.295</u>

Vooruit ontvangen bijdragen

<u>Subsidiegever</u>	<u>Programma</u>	<u>2018</u>
		€
	Televisie	
NPO-fonds	2Doc: Zolang je blijft	79.646
NPO-fonds	2Doc: Elke dag een zondag	111.395
NPO-fonds	2Doc: Ik laat je niet alleen	81.315
		<u>272.356</u>

Vorderingen

(2) Handelsdebiteuren

Ultimo boekjaar is het saldo gedaald ten opzichte van 2017 van € 61.180 naar € 56.402. De voornaamste oorzaak hiervoor is de doorbelasting in 2017 aan de VPRO ad € 44.770 inzake doorberekening van personeel en de opbrengst uit royalty's en aan The School of Life ad € 9.194 inzake haar medewerking aan een programma.

Er is geen voorziening getroffen voor dubieuze debiteuren (2017: nihil).

(3) Overige vorderingen

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
Te vorderen subsidies	276.227	141.682
Te vorderen OCW-bijdrage van NPO	5.221	124.501
Voorschot reis-en verblijfkosten	0	2.967
Voorschot productiekosten	0	455
	<u>281.448</u>	<u>269.605</u>

Ultimo boekjaar is er van de NPO € 5.221 (2017 € 124.501) te vorderen aan OCW bijdrage. Deze is in het 1^e kwartaal verrekend.

Ultimo 2018 waren er geen voorschotten verstrekt.

(4) Overlopende activa

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
Vooruitbetaalde bijdrage	4.690	4.690
	<u>4.690</u>	<u>4.690</u>

De Vereniging investeer in Human heeft via crowdfunding een investering gedaan in een documentaire-project. De bedoeling is dat met deze investering budget beschikbaar komt om van dit project het tweede leven na uitzending te onderzoeken.

Te vorderen van subsidiegevers

<u>Subsidiegever</u>	<u>Bedrag</u>	<u>Programma</u>	<u>Nr.</u>
	€		
NPO-fonds			
	39.321	Moeder aan de lijn	F5117001
	48.409	Maalstroom	F5117006
	182.760	Duivelse Dilemma Het verhoor	F5218003
	5.737	Altijd Zondag ontwikkeling	F0116002
	<u>276.227</u>		

(5) Liquide middelen

Ultimo boekjaar is het saldo gedaald van € 2.396.407 naar € 1.992.450

Voor een toelichting wordt verwezen naar het kasstroomoverzicht.

Alle liquide middelen staan ter vrije beschikking aan de Vereniging investeer in Human.

Eigen vermogen

(6) Algemene reserve

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
Stand per 1 januari	338.588	108.481
Resultaat boekjaar	278.186	230.107
	<u>616.774</u>	<u>338.588</u>

(7) Reserve voor media-aanbod

Tekorten en overschotten worden opgenomen in een "reserve voor media-aanbod". Deze reserve dient besteed te worden aan dezelfde doeleinden waarvoor de vergoeding oorspronkelijk was toegekend.

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
Stand per 1 januari	500.000	500.000
Resultaat boekjaar	0	0
	<u>500.000</u>	<u>500.000</u>

De Raad van Bestuur van de Publieke Omroep heeft op 10 mei 2016 de gewijzigde Bindende Regeling Mediareserves vastgesteld. Hierin is vastgesteld dat Omroeporganisaties met een voorlopige erkenning maximaal € 500.000 mogen reserveren van de gelden voor de verzorging van media-aanbod aan het einde van het boekjaar.

Bestemming exploitatiesaldo

Van het resultaat uit gewone bedrijfsvoering ad € 278.186 (2017 € 230.107) is € 278.186 (2017 € 230.107) ten gunste gebracht aan de algemene (verenigings) reserve.

Vorzieningen

(8) Jubilea

Uitkeringen aan het personeel vinden plaats bij een dienstverband van 25 en 40 jaar. De op korte termijn uit te keren jubileumvergoedingen worden opgenomen onder de kortlopende schulden, rekening houdende met het CAO recht van de werknemers op 2 dagen jubileum-verlof. Het verloopoverzicht is als volgt:

	€
Stand per 1 januari 2018	12.624
Dotatie	4.755
	<u>17.379</u>
Stand per 31 december 2018	<u>17.379</u>

(9) Loopbaanontwikkeling

Op grond van de CAO hebben medewerkers het recht om eens in de 5 jaar een loopbaantraject te volgen voor een bedrag van maximaal € 1.000 (exclusief BTW). Medewerkers die in dienst zijn getreden per 1 januari 2016 vanuit de Stichting Humanistische Omroep zijn met behoud van rechten overgenomen.

De voorziening is opgebouwd voor ieder jaar dat de medewerker ultimo boekjaar in dienst was en daarbij nog geen gebruik had gemaakt van de regeling. Vanaf 2018 wordt er € 1.000 plus BTW gereserveerd.

Het verloopoverzicht is als volgt:

	€
Stand per 1 januari 2018	19.600
Besteding aan loopbaantraject	-2.301
Dotatie	6.568
	<hr/>
Stand per 31 december 2018	23.867
	<hr/>

Kortlopende schulden

(10) Schulden aan leveranciers

De schulden aan leveranciers ad € 558.750 (2017 € 970.537) zijn gedaald ten opzichte van 2017. Deze schulden waren hoog ultimo 2017 omdat Human in het vierde kwartaal 2017 enkele grote projecten had en enkele projecten moest voorfinancieren voor het begin van 2018. Daarom was ook de post onderhanden werk hoog.

In dit saldo is een schuld aan de VPRO begrepen ad 196k (2017 ad 302k) voor afgenomen diensten voortvloeiend uit de samenwerkingsovereenkomst en co-productieovereenkomsten. Daarnaast was er ultimo 2017 nog een openstaande schuld aan het CoBO ad 65k. Deze schuld is in oktober 2018 voldaan.

(11) Belastingen en premies sociale verzekeringen

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
Omzetbelasting	11.731	12.803
Loonheffing	101.744	99.963
	<hr/>	<hr/>
	113.475	112.766
	<hr/>	<hr/>

De omzetbelasting betreft de aangifte over het vierde kwartaal.

De loonheffing betreft de aangifte over december van het betreffende boekjaar. Deze last is hoger omdat er meer medewerkers in dienst waren ultimo boekjaar.

(12) Overige schulden

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
Over te dragen reserve media-aanbod 2016	0	211.723
Over te dragen reserve media-aanbod 2017	162.594	385.384
Over te dragen reserve media-aanbod 2018	53.195	0
Pensioenpremie	4.626	7.666
Vakantiedagen	42.134	27.678
	<u>262.549</u>	<u>632.451</u>

De over te dragen reserve media-aanbod betreft de overdracht van de reserve boven de norm. Met de netmanagers van de NPO zijn over de programmatische inzet in 2018 en in 2019 afspraken gemaakt. Het saldo uit 2016 ad € 211.723 is terugbetaald.

De werkdruk is in 2017 en 2018 hoog geweest. Dit heeft geresulteerd in een hoog openstaand aantal dagen aan vakantierechten per individuele medewerker. Medewerkers worden gestimuleerd om hun vakantiedagen op te nemen.

(13) Overlopende passiva

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
	€	€
Vooruit ontvangen contributies 1)	282.893	278.501
Vooruit ontvangen baten 2)	22.290	37.290
Programmatische kosten 3)	642.431	638.706
Honoraria 3)	70.130	26.815
CAO verhoging over 2017 betaald in 2018 4)	1.698	24.389
Accountantskosten 5)	16.309	16.553
Overig 6)	14.446	17.357
	<u>1.050.197</u>	<u>1.039.611</u>

1) Dit betreft het deel van de contributies dat tijdsevenredig in het volgende boekjaar als bate dient te worden genomen. Deze overloop is licht hoger omdat de gemiddelde contributie hoger is door verhoging van de contributie vanaf juni 2016.

2) De vooruit ontvangen baten zijn voor een documentaire-project als bijdrage aan het onderzoek naar het tweede leven na uitzending en de opstart van een ander documentaire project.

3) Ultimo boekjaar waren er nog programmatische kosten en honoraria te betalen voor programma's uitgezonden in 2018. Tevens zijn hier de kosten opgenomen die voortvloeien uit de Sociale regeling bij het niet verlengen van contracten voor bepaalde tijd ad € 86.107 en voor scholing en actieve bemiddeling ad € 47.190. Dit betreffen contracten met een programmatisch karakter.

De nog te betalen honoraria zijn hoger i.v.m. enkele uitgezonden programma's in november en december die ook pas in deze maanden zijn geproduceerd.

4) Ultimo 2017 betrof dit de CAO nabetaling (ad 1,4%) in 2018 over 2017.

5) Dit betreffen de accountantskosten voor het lopende boekjaar.

6) Dit betreffen kosten zoals AWO vergoeding, werkplekken, bankkosten 4^e kwartaal, vakatiekostenvergoeding van 2 RvT leden etc.

Alle kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen

Samenwerkingsovereenkomst

Op 18 december 2015 is de samenwerkingsovereenkomst met de VPRO ondertekend. In deze overeenkomst draagt de aspirant omroep; Vereniging Investeer in Human de verzorging van haar media-aanbod op aan de erkende publieke omroeporganisatie VPRO. Human is op grond van artikel 2.26 eerste lid, onderdeel f MW gehouden de verzorging van haar media-aanbod op te dragen aan de NTR of een erkende publieke omroeporganisatie en kiest er derhalve voor om de verzorging van al haar media-aanbod, in het kader van haar voorlopige erkenning, te doen uitvoeren door de VPRO en partijen beschouwen de samenwerking derhalve als een overheidsopdracht voor diensten in de zin van artikel 2.24 van de Aanbestedingswet 2012.

De precieze afspraken zijn vastgelegd in 6 aparte service level agreements (SLA's):

- SLA Huurovereenkomst.

De huurovereenkomst hiervoor loopt tot en met 31-12-2020. Bij aanvang is een huurprijs overeengekomen van €28.380 per jaar. Voor bijkomende leveringen en of diensten is een aanvangsprijs bepaald van €20.253. Over de komende periode bestaat nog een huurverplichting (inclusief diensten) van €97.266. Looptijd 1 jaar €48.633. Looptijd tussen de 2 en 5 jaar €48.633.

- SLA Afdeling F&EO.

Voor de beschreven diensten krijgt de VPRO een vergoeding van €61.000 op jaarbasis. Looptijd 1 jaar €61.000. Looptijd tussen de 2 en 5 jaar €61.000.

- SLA afdeling Personeel & Organisatie.

Voor de beschreven diensten krijgt de VPRO een vergoeding van €22.000 op jaarbasis. Looptijd 1 jaar €22.000. Looptijd tussen de 2 en 5 jaar €22.000.

- SLA afdeling ICT & Productiefaciliteiten (I&P).

Voor de beschreven diensten krijgt de VPRO een vergoeding van €3.000 per werkplek. Met als startpunt 14 werkplekken.

Looptijd 1 jaar €42.000. Looptijd tussen de 2 en 5 jaar €42.000.

- SLA afdeling Productionele en Organisatorische ondersteuning.

Voor de beschreven diensten krijgt de VPRO een vergoeding van €30.000 op jaarbasis.

Hiernaast is in de SLA het onderhoud en de doorontwikkeling van Human.nl opgenomen. Voor deze werkzaamheden krijgt de VPRO een vergoeding van €39.000 op jaarbasis.

Looptijd 1 jaar €69.000. Looptijd tussen de 2 en 5 jaar €69.000.

- SLA afdeling Ledenservice.

Voor de beschreven diensten krijgt de VPRO een vergoeding van €3 excl. Btw per lid.

Looptijd 1 jaar €217.800 inclusief btw bij een geschat gemiddeld aantal leden van 60.000.

Looptijd tussen de 2 en 5 jaar €217.800 inclusief btw bij een geschat gemiddeld aantal leden van 60.000.

Huurverplichtingen.

Naast de bovengenoemde ruimte wordt ook op het Ambonplein 73-79 te Amsterdam kantoorruimte van het Humanistisch Verbond gehuurd. Deze huurovereenkomst loopt van 1 april 2017 tot en met 31-12-2020 en bedraagt €24.577 per jaar vermeerderd met servicekosten ad €4.116 per jaar.

Looptijd 1 jaar €28.693. Looptijd tussen de 2 en 5 jaar €28.693.

Toelichting op de exploitatierekening 2018

(14) Media aanbod

	2018	2017
	€	€
Vergoedingen OCW/Raad van Bestuur Stichting NPO	6.363.039	6.021.715
Inzet over te dragen reserve media-aanbod	622.500	1.330.000
Programmagebonden eigen bijdragen	753.422	495.731
Overige programmaopbrengsten	0	0
	7.738.961	7.847.446

In de vergoedingen OCW is een bijdrage aan Overige Wettelijke Bijdragen (OWB) ad € 2.679.320 begrepen. € 1.888.535 hiervan is besteed aan levensbeschouwelijke programmering. Human heeft in 2018 47 uur (2017 66 uur) levensbeschouwelijke zendtijd gevuld.

De bijdrage uit ORMA in 2018 en 2017 betreft de inzet van de ORMA van de Stichting Humanistische Omroep ad € 1.729.710 en ORMA van de vereniging ad € 222.790.

Programmagebonden eigen bijdragen

Titel Media aanbod	Organisatie	Totale bijdrage	CoBO-fonds	Mediafonds	NPO-fonds
		-			
Een nieuwe morgen	Mediafonds	115000		115.000	
Vrijheidsstrijder	Mediafonds	125.000		125.000	
Duivelse Dilemma De Creep	NPO-fonds	2.783			2.783
Duivelse Dilemma Een robot voor mama	NPO-fonds	2.783			2.783
Duivelse Dilemma Made in Korea	NPO-fonds	2.783			2.783
Duivelse Dilemma Hunkering	NPO-fonds	2.783			2.783
Duivelse Dilemma Het Verhoor	NPO-fonds	182.760			182.760
2Doc: Maalstroom	NPO-fonds	161.364			161.364
2Doc: Moeder aan de lijn	NPO-fonds	131.070			131.070
Sadik en de Panter	NPO-fonds	27.096			27.096
Aansluiting exploitatierekening		753.422	-	240.000	513.422

De organisaties die hebben bijgedragen aan programma's van Human zijn niet gelieerd aan Human.

(15) Opbrengst overige nevenactiviteiten

	2018	2017
	€	€
Verkoop DVD's	0	50
Verkoop uitzendrechten/formats	17.213	25.166
	<hr/>	<hr/>
	17.213	25.216
	<hr/>	<hr/>

(16) Opbrengst verenigingsactiviteiten

	2018	2017
	€	€
Contributies leden	615.081	617.055
Donaties	45.648	1.731
	<hr/>	<hr/>
	660.729	618.786
	<hr/>	<hr/>

Ultimo 2018 bedroeg het aantal leden 54.681 (2017: 56.721 en in 2016: 59.603).

Dat is een daling van 3,6% t.o.v. ultimo 2017.

In 2019 zet Human vol in op ledenwerving met het oog op de komende ledentelling per 1-1-2020.

De afgelopen jaren is gewerkt aan behoudt van leden.

Specificatie bijdrage derden

Human heeft in opzet de volledigheid van de opbrengsten van rechtstreekse sponsoring aan buitenproducenten afgedwongen in de productieovereenkomsten. Hierin zijn bepalingen opgenomen, dat indien buitenproducenten rechtstreeks aan sponsoring willen doen, dit vooraf aan Human dient te worden overlegd. Vanuit de buitenproducenten heeft Human in 2018 geen meldingen ontvangen.

Onafhankelijk product

Het bedrag dat in 2018 is besteed aan onafhankelijke producties zoals bepaald in artikel 2.116 t/m 2.121 van de Mediawet 2008 is €2.148.553 (2017: €1.569.818). Dit is 36% van het media-aanbod 2018 zoals bedoeld in artikel 2.149 van de mediawet 2008.

(17) Lonen en salarissen

De personele kosten betreffen: 28,3 fulltime-equivalenten ultimo 2018 (2017: 28,8).

De salarissen zijn conform de CAO voor het Omroep personeel.

Er waren in 2018 en 2017 geen werknemers buiten Nederland werkzaam anders dan voor opnames.

	2018	2017
	€	€
Salarissen CAO personeel	1.544.681	1.347.883

(18) Sociale lasten

	2018	2017
	€	€
Pensioenregeling	168.211	152.999
Sociale lasten	254.662	224.828
Ziektekostenverzekering	12.470	11.790
	435.343	389.617

Op 1 januari 2016 kwamen bij de vereniging de eerste medewerkers in dienst. Gedurende 2017 en 2018 heeft er een verdere opbouw van het personeel plaatsgevonden. Het gemiddelde aantal fulltime-equivalenten bedroeg 27,2 (2017 26,3).

De jaarlijkse opbouw van de pensioenaanspraken bedraagt 1,875% van het pensioengevend salaris dat is gebaseerd op het brutoloon minus een franchise € ad 13.344 (2017 € 13.123). Het pensioengevend salaris is gemaximeerd op € 105.075 (2017 € 103.317). De jaarlijkse premie die voor rekening komt van de werkgever bedraagt 14,1% (2017 14,9%) van het pensioengevend salaris, aangevuld met 1,5% over het salarisdeel boven € 105.075.

De hoogte van de premie wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur van het bedrijfstak-pensioenfonds op basis van de dekkingsgraad en verwachte rendementen. De dekkingsgraad van het betrokken bedrijfstakpensioenfonds bedraagt ultimo 2018 volgens opgave van het fonds 106% (ultimo 2017 105,1%). Op basis van het uitvoeringsreglement heeft Human bij een tekort in het fonds geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen anders dan door hogere toekomstige premies.

De bijdrage van de onderneming aan de pensioenregeling in het boekjaar is € 168.211 (2017 € 152.999)

Bijzondere waardevermindering van vlottende activa

Ultimo boekjaar wordt de voorraad individueel beoordeeld. Bepaald media-aanbod wordt volledig afgewaardeerd als er daadwerkelijk wordt besloten het media-aanbod niet te verspreiden. In 2018 en 2017 is geen productie afgewaardeerd.

(19) Directe productiekosten

	2018	2017
	€	€
<i>Technische productiekosten media-aanbod</i>		
Operationele productie 1)	782.453	1.112.519
Filmzaken, eindbewerking en uitzending 1)	321.692	443.779
	<u>1.104.145</u>	<u>1.556.298</u>
<i>Overige productiekosten media-aanbod</i>		
Honorering freelancers	1.212.334	1.586.319
Overige uitbestedingen 1)	2.385.805	1.875.318
Uitzendrechten	355.592	273.438
Publiciteit	41.335	38.560
Assurantiën programmatisch	10.011	10.388
Distributiekosten uitzendrechten (sales)	0	1.741
Overige programmakosten	88.678	80.493
	<u>4.093.755</u>	<u>3.866.257</u>
<i>Directe kosten vereniging</i>		
Telemarketingskosten 1)	0	-6.039
Bouw, onderhoud, beheer en hosting site 2)	17.303	17.400
Drukwerk en mailingen 3)	24.050	37.938
Onderzoekkosten	0	0
Ledenservice 4)	202.195	205.897
Vergaderkosten (ALV) 5)	8.168	8.233
Bijdrage aan de Humanistische Alliantie	7.500	7.500
Overig 6)	1.635	119
	<u>260.851</u>	<u>271.048</u>
	<u>5.458.751</u>	<u>5.693.603</u>

Technische- en overige productiekosten

In 2018 zijn een groot aantal documentaires die zijn geproduceerd in coproductie met buitenproducenten uitgezonden. Dit verklaart de stijging in de kosten overige uitbestedingen en de daling van de technische productiekosten. Ook de stijging ad 257k van de programma gebonden eigen bijdrage (Mediafonds en NPO-fonds) draagt bij aan een stijging van de post overige uitbestedingen omdat bij deze producties altijd sprake is van een co-productie.

Directe kosten vereniging

1) In 2017 en 2018 zijn geen eigen belacties uitgevoerd. Een deel van de eerder gemaakte telemarketingskosten kon in 2017 nog op de VPRO verhaald worden.

2) De Vereniging investeert in Human heeft in 2016 geïnvesteerd in een eigen CRM-systeem om de leden beter te kunnen benaderen. In 2017 en 2018 waren er onderhouds- en abonnementskosten maar geen verdere ontwikkelingskosten.

3) Om zoveel mogelijk de leden te informeren en onze naamsbekendheid te vergroten wordt het HUMAN magazine met de VPRO gids meegestuurd. In 2018 gebeurde dit 2x (in 2017 4x). Human betaalt hiervan de verzendkosten. Daarnaast zijn kosten gemaakt voor een mailing naar de leden voorafgaand aan de ALV.

4) De daling van de kosten van de ledenservice is te verklaren door het feit dat deze recht evenredig gekoppeld is aan het gemiddeld aantal leden per kalenderjaar. Het ledenaantal daalde in 2018 licht.

5) De ALV 2018 is georganiseerd in het Instituut voor Beeld en Geluid met een lunch en presentatie voor de leden.

6) Onder de overige kosten is mede begrepen een diner tussen de Programmaraad, de Raad van Toezicht en enkele medewerkers.

(20) Overige bedrijfslasten

	2018	2017
	€	€
<i>Algemene kosten</i>		
Overige kosten CAO personeel 1)	166.211	36.653
Vacatievergoeding Raad van Toezicht 2)	9.556	8.806
Porti, bank- en incassokosten	11.051	16.436
Accountantskosten 3)	34.410	27.588
Advieskosten	37.375	14.829
Administratiekosten 4)	113.000	113.000
ICT automatisering en ondersteuning 5)	60.284	57.189
Drukwerk, kantoorbenodigdheden 6)	10.182	18.298
M&C afdeling kosten Branding Human / ingehuurd personeel 7)	121.004	46.406
Overig 8)	5.197	11.778
	<hr/>	<hr/>
	568.270	350.983
	<hr/>	<hr/>
<i>Huisvestingskosten</i>		
Huur 9)	63.803	67.960
Servicekosten en overig 9)	15.282	29.515
	<hr/>	<hr/>
	79.085	97.475
	<hr/>	<hr/>
	647.355	448.458
	<hr/>	<hr/>

1) In de post overige kosten CAO personeel zijn in 2018 de transitiekosten (ad 74k) opgenomen die eind 2019 verschuldigd zijn voor een groep medewerkers die per 31-12-2018 nogmaals een tijdelijk contract hebben gekregen. Voor deze groep zijn tevens de kosten voor actieve bemiddeling ad 40k gereserveerd conform CAO.

In deze post is tevens een dotatie opgenomen voor de CAO verplichting inzake loopbaantrajecten ad 6k (2017 ad 17k), verplichting aan vakantiedagen ad 15k (2017 ad 22k) en voor de jubileumvoorziening ad 5k (2017 ad 10k).

2) In de ALV van 26 juni 2016 is besloten dat de Raad van Toezicht € 125 excl. BTW per bezochte vergadering en bijeenkomst waarin ze de raad vertegenwoordigen mogen ontvangen.

3) De accountantskosten voor de jaarrekeningcontrole bedragen € 34.410 (2016: € 27.588) inclusief Omzetbelasting. Met ingang van boekjaar 2018 is Human samen met de VPRO overgestapt naar een nieuw accountantskantoor; PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Er zijn geen overige diensten verleend.

4) Vanaf 1 januari 2016 is de VPRO verantwoordelijk voor het verzorgen van het media-aanbod van Human. In deze post zijn de kosten opgenomen voor de afdelingen F&EO, Productie en P&O.

5) In deze post zijn de kosten opgenomen voor de afdeling I&P van de VPRO voor de verzorging van de ICT diensten en de licentiekosten. De kosten zijn iets hoger i.v.m. het beheer van meer werkplekken.

6) In deze post zijn alle kosten opgenomen voor nieuw drukwerk, kantoorbenodigdheden, kopieerkosten etc. In 2017 was nieuw drukwerk aangeschaft.

7) Deze post betreft in 2017 uit ingehuurd personeel van de VPRO voor Marketing & Communicatie en wat minimale publiciteitskosten. In 2018 heeft Human een eigen afdeling M&C opgezet. De meeste aandacht en geld is ingezet op het ontwikkelen van een nieuwe branding, inclusief nieuwe teksten en vormgeving. Daarnaast hebben we van online marketing een vaststaand onderdeel van de marketing van Human gemaakt. In 2019 hopen wij deze inspanning om te zetten in het behalen van nieuwe leden.

8) Hierin zijn voornamelijk assurantiën en vergaderkosten begrepen.

9) Hierin zijn begrepen de kosten voor huur en bijkomende kosten (zoals receptie, schoonmaak etc.) in Hilversum in het VPRO gebouw en in Amsterdam op de Weteringschans bij het Humanistisch Verbond. In april is het Humanistisch Verbond verhuisd naar het Ambonplein. Human huurt daar van het HV enkele ruimtes om voldoende met de achterban in contact te blijven. In 2017 waren er verhuis- en inrichtingskosten ad 19k.

Lasten onafhankelijk Product

De totale lasten, zoals opgenomen in de exploitatierekening 2018, die samenhangen met de verzorging van media-aanbod dat bestaat uit Europese producties die kunnen worden aangemerkt als onafhankelijke productie bedroegen in 2018 € 2.148.553 (2017 € 2.821.302).

Dit is 36% van het media-aanbod 2018 zoals bedoeld in artikel 2.149 van de mediawet 2008.

Bartering-contracten (Model VIII)

Human maakte geen gebruik van Bartering contracten.

Honorarium Accountant

Het honorarium voor de controle van de jaarrekening bedraagt in het verslagjaar € 34.410 (2017: € 27.588) (inclusief niet verrekenbare btw). Er zijn geen overige diensten verleend.

Bezoldiging bestuurders, directie en toezichthouders

De bestuurder mevrouw W. van Aalst had in 2018 een vast dienstverband bij de Vereniging Investeer in Human.

Er waren geen overige voorzieningen betaalbaar op termijn c.q. ontslagvergoedingen ultimo 2018.

De Raad van Toezicht ontvangt € 125 excl. BTW per bezochte vergadering en bijeenkomst waarin ze de raad vertegenwoordigen. Dit is besloten op de ALV van 26 juni 2016.

Samenstelling Raad van Toezicht per 31-12-2018

M. Sturm, voorzitter

S. Bakker, vice-voorzitter

H. Sheikh

W. Boonstra

Y. Zonderop

Bestuurder

W. van Aalst

Beloningskader Presentatoren in de Publieke Omroep

Bij Human zijn geen presentatoren werkzaam die binnen de CAO voor omroeperspersoneel gehonoreerd worden. De honorering blijft derhalve onder het maximum.

Daarnaast wordt incidenteel een presentator met een "VAR/WUO voor presentatie" ingehuurd.

Wet Normering Topinkomens (WNT)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Krachtens de WNT zijn bij algemene maatregel van bestuur, bij ministeriële regeling en in beleidsregels algemene regels en specifieke (sectorale) regels vastgesteld. Op grond van de WNT mag in 2018 het inkomen van topfunctionarissen in de (semi) publieke sector behoudens overgangsrecht maximaal 100% van het ministersalaris zijn. Dat komt in 2018 neer op € 189.000 inclusief belaste kostenvergoedingen en pensioenbijdrage werkgever.

Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Uitzondering hierop is het WNT-maximum voor de leden van Raad van Toezicht; dit bedraagt voor de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het bezoldigingsmaximum.

Bezoldiging topfunctionarissen

<i>Leidinggevende topfunctionaris</i>	W. van Aalst	W. van Aalst
<i>Functie</i>	Bestuurder/Hoofdredacteur	Bestuurder/Hoofdredacteur
Duur dienstverband	01-12-2018 t/m 31-12-2018	01-12-2017 t/m 31-12-2017
Omvang dienstverband	1,00	1,00
Dienstbetrekking	ja	ja
<i>Individueel WNT-maximum</i>	189.000	181.000
Bezoldiging		
Beloning en belastbare onkostenvergoeding	101.383	8.044
Voorziening tbv beloningen betaalbaar op termijn	<u>19.293</u>	<u>1.031</u>
Totaal bezoldiging	120.676	9.075

<i>Leidinggevende topfunctionaris</i>	A. Janssens	A. Janssens
<i>Functie</i>	Hoofdredacteur	Bestuurder/Hoofdredacteur
Duur dienstverband	01-01-2018 t/m 30-09-2018	01-01-2017 t/m 31-12-2017
Omvang dienstverband	1,00	1,00
Dienstbetrekking	ja	ja
<i>Individueel WNT-maximum</i>	189.000	181.000
Bezoldiging		
Beloning en belastbare onkostenvergoeding	120.659	118.134
Voorziening tbv beloningen betaalbaar op termijn	<u>14.827</u>	<u>15.402</u>
Totaal bezoldiging	135.486	133.536

Vanaf 1 oktober 2018 is de heer A. Janssens eindredacteur en derhalve geen topfunctionaris meer. In bovenstaand overzicht is hij dien ten gevolge krachtens de WNT verantwoord tot en met 30-09-2018.

De bezoldiging per vergadering cq vertegenwoordiging van de toezichthoudende topfunctionarissen is €125 exclusief BTW.

<i>Toezichthoudende topfunctionarissen 2018</i>					
Naam	M. Sturm	S. Bakker	H. Sheikh	W. Boonstra	Y. Zonderop
Functie	Voorzitter RvT	Vice- voorzitter	Lid RvT	Lid RvT	Lid RvT
Duur dienstverband	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12
Individueel WNT-maximum	28.350	18.900	18.900	18.900	18.900
Bezoldiging					
Beloning / belaste onkostenvergoeding	1.966	2.571	1.625	1.125	2.269
Totaal bezoldiging 2018	1.966	2.571	1.625	1.125	2.269

<i>Toezichthoudende topfunctionarissen 2017</i>					
Naam	M. Sturm	S. Bakker	H. Sheikh	W. Boonstra	Y. Zonderop
Functie	Voorzitter RvT	Vice- voorzitter	Lid RvT	Lid RvT	Lid RvT
Duur dienstverband	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12	11-6 t/m 31-12
Individueel WNT-maximum	27.150	18.100	18.100	18.100	18.100
Bezoldiging					
Beloning / belaste onkostenvergoeding	2.625	2.000	1.250	750	1.000
Totaal bezoldiging 2017	2.625	2.000	1.250	750	1.000

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2018 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de WOPT of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden. Er zijn in 2018 geen ontslaguitkeringen aan overige functionarissen betaald die op grond van de WNT dienen te worden gerapporteerd.

Verbonden partijen

Als verbonden partij worden aangemerkt alle rechtspersonen waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend.

Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, andere sleutelfunctionarissen in het management van de stichting en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Alle transacties met verbonden partijen zijn onder normale marktvoorwaarden tot stand gekomen en hebben een zakelijk karakter.

Vennootschapsbelasting

De publieke omroep heeft in het verleden met de Belastingdienst afgestemd dat zij integraal vennootschapsbelastingplichtig is. Met de Belastingdienst is een vaststellingsovereenkomst gesloten aangaande de wijze waarop de fiscale winst dient te worden bepaald. De Belastingdienst heeft de bestaande vaststellingsovereenkomst opgezegd per 1 januari 2017.

Sinds het maken van deze afspraak zijn relevante omstandigheden (met name de Mediawet) ingrijpend gewijzigd. De publieke omroep heeft daarom in 2016 haar vennootschapsbelastingplicht heroverwogen. Er is sprake van een vennootschapsbelastingplicht voor zover een vereniging één of meer ondernemingen drijft. De publieke omroep heeft goede argumenten zich op het standpunt te stellen dat zij niet belastingplichtig is voor de vennootschapsbelasting. Dit is bij de Belastingdienst aan de orde gesteld. De vennootschapsbelastingpositie in deze jaarrekening is in overeenstemming met de thans geldende afspraak vastgesteld. De discussie met de Belastingdienst over de vennootschapsbelastingplicht en een eventuele nieuwe invulling daarvan met ingang van 1 januari 2017 is momenteel nog gaande.

Bedrijfsgegevens

Naam:	Vereniging Investeer in Human
Handelsnaam:	Human
Rechtsvorm:	Vereniging
Zetel (statutaire vestigingsplaats):	Hilversum
Feitelijk gevestigd:	Wim T. Schippersplein 1, 1217 WD Hilversum
KvK nummer:	57906289

Activiteiten: Human is een aspirant publieke omroep. Human komt voort uit de Nederlandse humanistische traditie en beweging. Het humanisme is de tot in de Grondwet als constituerend voor de Nederlandse cultuur en samenleving erkende seculiere levensbeschouwing, die leven en wereld probeert te begrijpen vanuit menselijke vermogens.

Gebeurtenissen na balansdatum

Geen

Overige gegevens

Resultaatbestemming

Statutaire regeling resultaatbestemming

In de statuten is geen regeling opgenomen ten aanzien van de resultaatbestemming.

Voorstel resultaatbestemming

Van het resultaat uit gewone bedrijfsvoering ad € 278.186 (2017 € 230.107) is € 278.186 (2017 € 230.107) ten gunste gebracht aan de algemene (verenigings) reserve. Dit voorstel voor resultaatbestemming is in de jaarrekening verwerkt.

Goedkeuring Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht van de Vereniging Investeer in Human heeft het jaarverslag 2018 op 18 april 2019 goedgekeurd en daarmee vastgesteld dat op adequate wijze het overgrote deel van de gestelde doelen voor 2018 zijn gerealiseerd.

Jaarrekening voor akkoord getekend te Amsterdam, 18 april 2019,

Magdeleen Sturm (voorzitter)

Sem Bakker (vicevoorzitter)

Haroon Sheikh

Wim Boonstra

Yvonne Zonderop

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Vereniging Investeer in Human

Verklaring over de jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2018 van Vereniging Investeer in Human te Hilversum ('de vereniging') gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Vereniging Investeer in Human op 31 december 2018 en van het resultaat over 2018 in overeenstemming met de Regeling vaststelling Handboek Financiële Verantwoording Landelijke Publieke Media-instellingen 2016; en
- voldoen de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten aan de eisen van financiële rechtmatigheid. Dit houdt in dat deze bedragen tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals vermeld in de Regeling vaststelling Handboek Financiële Verantwoording Landelijke Publieke Media-instellingen 2016.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2018;
- de exploitatierekening over 2018;
- het kasstroomoverzicht over 2018; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol Publieke Media-instellingen van de Regeling vaststelling Handboek Financiële Verantwoording Landelijke Publieke Media-instellingen 2016 en de Regeling Controleprotocol WNT 2018 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Vereniging Investeer in Human zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

ZVRVHYK53HW5-855856370-20

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Thomas R. Malthusstraat 5, 1066 JR Amsterdam, Postbus 90357, 1006 BJ Amsterdam
T: 088 792 00 20, F: 088 792 96 40, www.pwc.nl

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Regeling vaststelling Handboek Financiële Verantwoording Landelijke Publieke Media-instellingen 2016 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten van de Regeling vaststelling Handboek Financiële Verantwoording Landelijke Publieke Media-instellingen 2016 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling vaststelling Handboek Financiële Verantwoording Landelijke Publieke Media-instellingen 2016.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening en voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met de Regeling vaststelling Handboek Financiële Verantwoording Landelijke Publieke Media-instellingen 2016 en de bepalingen bij en krachtens de WNT. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties.

Dit houdt in dat de totstandkoming van deze bedragen in overeenstemming dient te zijn met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals vermeld in de Regeling vaststelling Handboek Financiële Verantwoording Landelijke Publieke Media-instellingen 2016.

In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de instelling in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de instelling te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de instelling haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de instelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben, waar relevant, professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol Publieke Media-instellingen van de Regeling vaststelling Handboek Financiële Verantwoording Landelijke Publieke Media-instellingen 2016, de Regeling Controleprotocol WNT 2018, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten, lasten en balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de instelling.

- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de instelling haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de raad van toezicht dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de raad van toezicht over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Amsterdam, 18 april 2019
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

drs. W. Poot RA